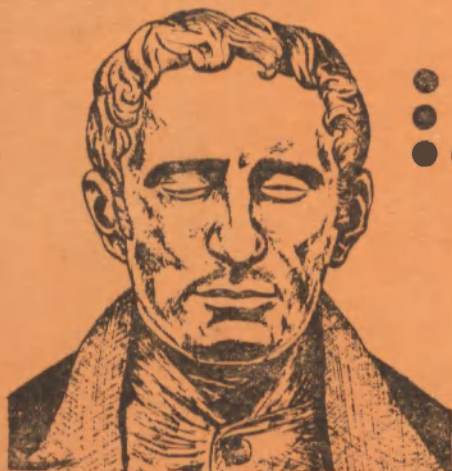

VAKOK VILÁGA

1115 7649
KÖNYVTÁR

A VAKOK ÉS GYENGÉNLTÓK
ORSZÁGOS SZÖVETSÉGÉNEK
FOLYÓIRATA

ELŐFIZETHETŐ A
A MEGYEI SZERVEKNÉL
ÉS A VAKOK
ÉS GYENGÉNLTÓK
ORSZÁGOS SZÖVETSÉGÉNEK
KIADÓHIVATALÁNÁL:
BUDAPEST XIV., MÁJUS 1. ÚT 47.
TELEFON: 210-440

XLVII. évfolyam
1986 * 7. szám

HENTSCHEL '86

Tudósítás

A VGYOSZ KÖZPONTI ELNÖKSEGENEK 1986. MÁJUS 29-ÉN TARTOTT ÜLESERŐL

Megjelent 11 rendes és egy póttag. Két fő igazoltan maradt távol. Az első napirendi pont tárgyalása során a testület a Látókör nevű csoport működési szabályzattervezetét vitatta meg. A Látókör szervezését Csák Valéria főelőadó 1985. év végén kezdeményezte azzal a céllal, hogy gimnazista tanulók, vak egyetemi és főiskolai hallgatók részére a tananyagot társadalmi munkában olvassák fel. A témával kapcsolatban nagyon aktív vita bontakozott ki, melynek során többen erősen hangsúlyozták, szerencsés dolognak tartják ugyan azt, ha vak egyetemi és főiskolai hallgatók részére központilag szerveznek segítséget tanulmányaik folytatásához, azonban legalább olyan fontos az érdekelték szempontjából, hogy minél inkább szokják az önállóságot.

Az elnökség nem tartja időszerűnek a működési szabályzat kiadását; a Látókör működéséhez még további tapasztalatokra van szükség, ezért a témához egy év múlva visszatérnek.

A tárgysorozat második pontjában Pinviczki György, a Braille- emlékérem Bizottság elnöke a megyei szervezetek javaslatai alapján az 1986. évi Braille- emlékérem kitüntésekre tett javaslatot. Az elnök-

ség alapos megfontolás után úgy határozott, hogy 1986-ban kettő arany, öt ezüst és kilenc bronz emlékérmet ad ki. A Braille- emlékérem átadására, az elnökség egy korábbi határozata értelmében, taggyűléseken vagy más egyéb ünnepélyes alkalommal kerül sor. A Braille- emlékérem kitüntetésben részesült személyekről az országos küldöttközgyűlés beszámolójában adunk pontos tájékoztatást.

A tárgysorozat harmadik pontjában a központi elnökség munkáltató bizottsága beszámolóját dr. Jáksó László elnök ismertette, melyet az elnökség tudomásul vett.

A tárgysorozat negyedik pontjában dr. Bódi István főtitkár tájékoztatta az elnökséget a boglárlellel üdülő műszaki állapotáról.

Ezt követően számos bejelentés hangzott el. Többek között dr. Bódi István főtitkár tájékoztatta az elnökséget, hogy Dr. dr. Helmut Pilasch, az NDK Vakok Szövetségének elnöke 1986. április 28-án rövid szenvedés után elhunyt. Pilasch elvtárs elhalálzásával rendkívül nagy veszteség érte a vakügyet.

A számítástechnikai alapozó tanfolyam vizsgálja 1986. má-

jus 23-án zajlott le, amin 16 hallgató végzett jó eredménnyel. Május 27-én szövetségünk székházában ünnepélyes tudományos ülés volt, ahol a számítástechnikával kapcsolatban értékes előadások hangzottak el, erről lapunk külön tudósít.

A szövetség számítástechnikai korszerűsítésével kapcsolatosan nagyon aktív vita bontakozott ki. Végül is az elnökség úgy határozott, hogy szakértői bizottságot hoz létre, mely 1986. augusztus 31-ig jelentést készít el és ennek alapján határoznak a korszerűsítésről. A bizottság tagjai: dr. Hohl József, dr. Szél Lajos, Arató András, Homonnai Gábor és ötödik személyként június 30-ig még egy szakembert kérnek fel a feladat ellátására.

Gerdelics Ferenc szakmai csoportvezető tájékoztatót adott arról, hogy május 18—20 között a háromnapos boglárlellel munkaértekezlet eredményesen zajlott le. Továbbá ismertette a megyei szervezetek 1986. évi rendes taggyűléseinek tervezett időpontjait.

Széles körű vita után kialakult a végleges időrend, melyet később adunk közre.

Az ülés az elnök zárszavával ért véget.

Gerdelics Ferenc

A BÉKE NEMZETKÖZI ÉVE ÉS A VAKÜGY

1986. május 30-án a szövetség budapesti székházában a BÉKE NEMZETKÖZI ÉVE alkalmából kerekasztal megbeszélést tartottunk. Az értekezlet keretében vizsgáltuk a vak és gyengénlátó gyermekek oktatási és nevelési körülményeit, a pályaválasztás lehetőségeit és jövőbeni érvényesülésük perspektíváit.

Meggyőződésünk, hogy minden szervezetnek a saját területén, tevékenységi körében kell szolgálnia a békét. A kerekasztal megbeszélés szervezésénél figyelembe vettük a Vakok Európai Szövetségének ide vonatkozó irányelveit is.

Több mint 10 esztendeje annak, hogy az Egyesült Nemzetek Szervezete különböző éveket rendez azon célból, hogy minden tagállamában a közvéleményt egy-egy nagy társadalmi probléma felé irányítsa. Jól emlékezhetünk még a nők nemzetközi, a gyermekek nemzetközi, az ifjúság nemzetközi évére, de mindenekelőtt 1981-re, a rokkantak nemzetközi évére.

A vakok érdekképviselői szervezetei Európa-szerte figyelmet szenteltek ezeknek az éveknél, és az adott témákat felhasználták munkájukban. A Vakok Európai Szövetségének Végrehajtó Bizottsága 1986-tal, a béke évével kapcsolatban a következő határozatot hozta:

A Vakok Európai Szövetségének Végrehajtó Bizottsága minden tagországnak felhívja

a figyelmet arra, hogy az ENSZ 39. közgyűlésének határozata alapján 1986. a béke éve.

A Végrehajtó Bizottság 1985. évi hannoveri ülésén megvizsgálta az ENSZ béke évére vonatkozó programját. Az ENSZ alkotmányában lefektetett fő cél a nemzedékek megóvása a háború borzalmaitól — még nem teljesült. A Végrehajtó Bizottság így osztja az ENSZ-nek azt az elvét, hogy szükséges a béke évének megrendezése, amikor ugyan a béke nem fog mindenütt uralkodni, de 1986. a békéért folytatott akciók éve kell legyen.

Az ENSZ felhívást intézett a nem kormányzati szervezetekhez, hogy a nemzetközi békeév céljait erősítsék saját speciális tevékenységük által. Ezért a Végrehajtó Bizottság a tagországok részére a következőt javasolja:

- a tagországok csatlakozzanak a béke évének nemzetközi bizottságaihoz,
- a béke éve céljainak népszerűsítése, a vakügyi folyóiratok befolyásolják a közvéleményt,
- a különböző vakügyi rendezvényeken emlékezzenek meg a béke nemzetközi évének céljairól,
- a tömegtájékoztatás felhasználásával adjanak hangot annak, hogy a vakság milyen tragikus következménye lehet a háborúknak,

— akciót kell folytatni azért, hogy csökkentsék a katonai kiadásokat és a felszabaduló pénzügyi eszközöket fordítsák az egészségügyi és szociális előrehaladás céljaira, legfőképpen a vakság elleni harcra és a vakok átképzésére,

— a Vakok Európai Szövetsége arra törekszik, hogy a vakok hangját eljuttassa a nem kormányzati szervek 1986. évi genfi világtalálkozójára.

A kerekasztal konferencián négy előadás hangzott el:

1. Dr. Bódi István, a VGYOSZ főtitkára:
Rövid áttekintés a magyar békemozgalom történetéről.
2. Gránitz Erzsébet, a Magyar Úttörők Országos Elnökségének tagja:
Az úttörőmozgalom szerepe a nevelésben.
3. Kovács Csongor, a budapesti Gyengénlátók Általános Iskolájának és Nevelőotthonának igazgatója:
A gyengénlátók oktatásának, pályaválasztása előkészítésének néhány aktuális kérdése.
4. Varnusz Egonné, a Vakok Általános Iskolájának tanára:
A Vakok Általános Iskolájában folyó oktató-nevelő munka, és a vak gyermekek pályaválasztási lehetőségei.

Az előadásokat folyóiratunkban közreadjuk.

Rövid áttekintés a magyar békemozgalom történetéről

ELNÖKASSZONY, TISZTELT TANÁCSKOZÁS!

Figyelemreméltó, fontos dolog, hogy a „Békeév” kapcsán a Vakok és Gyengénlátók Országos Szövetsége is tanácskozást szervezett. Békében akarunk élni. A béke gondolata szinte egyidős az emberiség történelmével, hiszen köztáblákon, papirusztekercseken és modern írástechnikával mintegy 8850 békeszerződést tartanak számon a földkerekségen. Bár hazánkban a békemozgalom kezdetét szívesen teszik a II. világháború befejezését követő időre, érdemes tudni, hogy a Millenium évében, 1896-ban Budapest egy nemzetközi békekonferenciának is otthont adott. A konferencián elnöklő Jókai Mór mondta, hogy az emberiség kilenczted része békét akar, csupán a tizedik töredék akarja a háborút. A hatalom ennek a tizedik töredéknek kezében van. Jókai Mór megállapítását „alig fél évszázad alatt” két világháború igazolta. A II. világháború európai befejezése 1945 májusában történt, május 9-et a győzelem napjának nevezzük azóta is. Ám a Föld távolkeleti

részén még fegyverek dörögtek néhány hónapon át. Augusztusban azonban Hiroshima és Nagaszaki minden korábbinál borzalmasabb fegyver, az atombomba pusztítását szenvedte el. A II. világháború mintegy 60 millió emberáldozatának sorából ebben a városban 234 000 ember halt meg az atombomba-támadás következtében. Nemzedékek szenvedtek és talán szenvedik még ma is a sugárártalmak súlyos következményeit.

Egy japán kislány papírmadarakat kezdett hajtogatni, mert tudta, a japán néphit szerint, ha valaki 1000 ilyen madárkát elkészít, hosszú életet nyer a Földön. Ő csak 650-ig jutott el, akkor meghalt.

Albert Einstein és néhány tudóstársa az atombomba bevetését megelőzően javaslatot juttatott el a Fehérházhhoz. Ebben ajánlták, hogy a bombát lakatlan szigeten próbálják ki, Japán ellen csak a legvégső szükségben használják fel, amennyiben a fegyverletételre nem hajlandó. A javaslatot, sajnos, elutasították.

A II. világháború befejezésével a történelem legsötétebb korszakát zárták le a győztes hatalmak. Az emberiség azonban a nukleáris veszélyt is felismerte és a legkiválóbbak már a 40-es években hangsúlyozták a békés célú felhasználás kizárólagosságát. A hidegháborús hangulat is egyre fokozódott, ez is indokolta te-

hát, hogy 1948. augusztusában a lengyelországi Wroclawban 45 országból mintegy 400 tudós részvételével megrendezzék az első békeértekezletet. 1949 áprilisában Párizsban újabb nemzetközi konferenciát tartottak, itt Joliot Curie elnökölt. A mintegy 2200 résztvevő a nukleáris fegyverek eltiltását követelte, csakúgy mint az első stockholmi felhívás, melyet 1950-ben adtak ki.

A magyar békemozgalom II. világháború utáni kezdetét 1948. szeptember 10-re tehetjük, amikor a wroclawai értekezlet szellemében a Zeneakadémian tartottak gyűlést. Ezt tartjuk a magyar békemozgalom zászlóbontásának.

1950 nyarán indult meg a koreai háború, majd a vietnami háború is elkezdődött. Az első stockholmi felhívás elfogadására szerte a Földön aláírás-gyűjtések indultak meg, a békeívet hazánkban is több millió állampolgár írta alá. A magyar békemozgalomban más akciók kapcsán is folytak aláírás-gyűjtések, így a Rosenberg-házaspár megmentését is szeretnénk volna elérni, érdekükben ugyancsak aláírásokat gyűjtöttek.

Ezekben az időkben keletkeztek olyan fontos jelmondatok, mint: „El a kezekkel Koreától!”, „Veled vagyunk Vietnammal!”.

A nemzetközi békemozgalom szervezete az 1950-es évek elején épült ki, 1953-ban pedig

(Folytatás a 2. oldalról)

Az elhangzott hozzászólásokkal a vakügyi munkát gazdagítjuk elsősorban a gyermekek nevelése, oktatása, pályaválasztása terén.

Daru Gerőné
hivatalvezető-helyettes

Budapesten békekonferenciát tartott a Világ Béketanács. Nagy eredményként könyvelhették el a koreai fegyverszünetet, ám a vietnami háború még hosszú időn át tartott, a győzelem 1975 tavaszán született meg.

A hazai békemozgalom egyre inkább erősödött, nagy segítséget nyújtott ehhez a Hazafias Népfront is. Az egyházak kezdetben vonakodtak a mozgalom támogatásától, a katolikus klérus néhány tagja kifejezetten megtagadta a békeívek aláírását. Fejlődésünk későbbi szakaszaiban — különösen 1957-től — békemozgalomunk erősödését tapasztalhatjuk. Megállapíthatjuk, hogy népünk egésze támogatja a békéért való küzdelem nemes ügyét. A magyar egyházak vezetői is teljes támogatással állnak ügyünk mellett.

Jelentős eredményként könyvelhetjük el a budapesti felhívás nyomán kibontakozott helsinki folyamatot, amelyben 35 ország képviselői számos tanácskozáson tettek hitet a béke ügye mellett.

Napjainkban, a X. Békekonferencia után sajnálattal mondhatjuk el, hogy a nemzetközi helyzet súlyos feszültségektől terhes. A béke védelme napról napra szükségesebbnek mutatkozik. A szövetség egész tagságára, de a rászorultak legszélesebb körére is érvényes, hogy eredményes, jó szociálpolitikai munkát csak békés viszonyok között lehet végezni. Őszintén kívánom, hogy az emberiség békéje maradjon meg és legyen a történelem mércéjével is mérhetően tartós.

*Dr. Bódi István
főtájtár*

klubvezető egy verset olvasott fel. Befejezésül Juhász Imre az anyák tiszteletére írt versét Dékány György megzenésítésében a zenekar játszotta és énekelte.

Végezetül megajándékozták, majd megvendégelték az édesanyákat. A jól sikerült rendezvény ezután baráti beszélgetéssel, tánccal fejeződött be.

Csik Lajos

EZ AZ ÉV IS JÓL KEZDŐDÖTT

A Felnőttkori Látássérültek Baráti Köre már több mint három éve készíti évről évre újabb és újabb terveit, azzal a szándékkal, hogy a Baráti Kör tagsága részére élményekben gazdag programokat adjon. Emellett persze az is céljuk, hogy segítsék egymást abban, hogy a felnőttkorban elvesztett, illetve sérült látást mielőbb megtanulják pótolni, s hogy ismét aktív részesei legyenek társadalmunk építésének.

Nem könnyű feladat a háromtagú vezetőségnek a különböző összetételű, különböző életkorú és az ország különböző részein élő tagokat összefogni, gondjaikról és örömeikről rendszeresen tudni és ha kell, az illetékes fórumoknak tájékoztatást adni, valamint segítséget kérni a részükre.

Az eltelt időszak igazolta a kör életképességét, melynek létszáma évről évre növekszik, s egyben ez a jövő egyik gondját is felveti. Már most törik a fejüket azon, hogy milyen működési keretet kell majd ta-

Megyei szervezeteink életéből

ANYÁK NAPJA KAPOSVÁROTT

Somogy megyei szervezetünk kaposvári körzeti csoportja 1986. május 3-án műsoros anyák napi ünnepséget rendezett Kaposvároton az ÁFÉSZ Irányi Dániel utcai klubhelyiségében.

A rendezvényt e sorok írója, a megyei szervezet elnöke nyitotta meg. Üdvözölte a megjelenteket, külön köszöntötte az édesanyákat és a patronáló brigádok képviselőit. E napon virággal, néhány kedves szóval

köszöntjük az édesanyákat, nagymamákat. Kis közösségünkben is hagyományos ilyenkor május elején az ünneplés, a megemlékezés — mondotta a krónikás.

Ezt követően a szervezet zenekara dalokat játszott az ünnepekre tiszteletére, majd a körzeti csoport elnöke, Juhász Imre mondott ünnepi beszédet. Utána Miskovicz Rita, az Igali Általános Iskola VIII. osztályos tanulója népdalokat adott elő, majd a Nabucco című Verdi-operából énekelt egy áriát. Bencze Józsefné sorstársnő,

lálniuk egy bizonyos létszám elérése után, anélkül, hogy a Baráti Kör egységes jellege megváltoznék. Ez azonban egyelőre még a távolabbi jövő, most nézzük az 1986. évi terveket.

Rendszeressé vált már, hogy egy évben két, sőt akár három autóbusszos kirándulást szerveznek. Ebben igen komoly segítséget kapnak különféle intézményektől, amelyek az autóbustt térítésmentesen bocsátják rendelkezésükre. Sőt, akadt egy látó TIT-túravezető fiatalember is, aki társadalmi munkában vállalja ezeken a kirándulásokon az idegenvezető szerepét.

Ez évi első programjuk már lezajlott április 25-én. A Budapest—Gyöngyös—Parád—Kékestető—Budapest útvonalat járták be autóbusszal. Összesen 48 fő vett részt ezen a kiránduláson, melynek az is jellegzetessége volt, hogy a Vakok Állami Intézetében működő Elemi Rehabilitációs Tanfolyam akkori hallgatói — tanáraikkal együtt — is jelen voltak. Így alkalmuk nyílt belepillantani a Baráti Kör életébe, s egyben élhetnek azzal a lehetőséggel, hogy tagjai lehetnek a Baráti Körnek a jövőben. Az időjárást megrendelni sem lehetett volna jobban: verőfényes, nyári meleg fogadta az útnak indulókat.

Gyöngyösön a Mátra-múzeumot tekintették meg, mely igen gazdag leletanyaggal rendelkezik. Nem túlzás az a kijelentés, hogy „látták” a múzeum kiállított anyagát, mivel a múzeum idegenvezetője is és a Baráti Kör gyengénlátó tagjai is láthatóvá tették a kiállítást nemlátó társaik számára. Parádon

izletes ebéd várta a társaságot, majd a Cifra Istálló és a Kocsimúzeum. A lovaglásra ugyan nem jutott idő, de így is nagy élmény volt. Kékestetőn pedig az út utolsó állomásán jót szípanthattak az ország legmagasabb pontjának friss és tiszta levegőjéből.

Az év következő programja június folyamán egy kétnapos autóbusszos kirándulás lesz Miskolcra és környékére. Említést érdemel, hogy a Baráti Kör Miskolcon élő két tagja hívta meg a társaságot, s az ő vendégszeretetüket fogják élvezni a kirándulás résztvevői.

A tavalyi év igen sikeres programja volt az az egyhetes boglárlellel közös pihenés a VGYOSZ üdulőjében, ahol negyven fő vett részt. Ebben az évben újabb 21-en élhetnek az üdülés lehetőségével. Természetesen a vezetőség ügyel arra, hogy az idén elsősorban olyanok menjenek, akik tavaly nem voltak.

Az őszi programhoz tartozik az évi rendes taggyűlés megtartása, amely az idén még nagyobb jelentőséget kap, mivel a működési szabályzat értelmében minden harmadik évben vezetőségválasztást kell tartani. Ehhez a programhoz kapcsolódik még egy igen érdekesnek ígérkező előadás és élménybeszámoló a holland rehabilitáció helyzetéről és eredményeiről.

A felsorolt programokon kívül egyéb kisebb, ún. „alkalmi rendezvényekre” is sor kerül. Ilyenek a színház-, mozi- vagy múzeumlátogatások, s a kisebb „gyalogos” kirándulások. Ezen elsősorban a pestiek és a Budapest közelében élők tud-

nak részt venni, de számuk elég jelentős.

A Baráti Kör tevékenységével igyekszik jó példát mutatni sorstársainak és biztatni őket a közös gondolkodásra és cselekvésre. Így saját egyéni „tragédiájuk” súlyát egyre kisebbnek érzik, s egyre több lehetőséget láthatnak meg a maguk számára ebben az új élethelyzetben.

Bartha Zsuzsanna

Közlekedési teszt

(Folytatás)

25. Helyes-e, ha elfogadja a vak ittas ember segítségét?
- a) Igen, mert minden segítség jól jön.
 - b) Igen, mert első hallásra lehet, hogy nem tud meggyőződni a segítségnyújtó ember állapotáról.
 - c) Ha felismeri a helyzetet, célszerű a segítségnyújtás udvarias elhárítása.
26. Használjon-e a vak ember fehér botot, ha vakvezető kutyával közlekedik?
- a) Igen, mert a bottal győződhet meg a kutya által jelzett közvetlen akadályokról.
 - b) Igen, mert a kutya kiképzése is úgy történik, hogy leendő gazdája a közlekedéshez a fehér botot is viseli.

- c) Nem, mert elég a kutya hámján levő vöröske-reszt is közlekedési szempontból.
27. Forgalom keresztezésénél kérjen-e segítséget a vakvezető kutyával közlekedő ember?
- a) Igen, mert a kutya elsősorban az álló akadályokra figyel.
- b) Igen, mert a kutya nem képes felmérni a járművek sebessége által fennálló veszélyhelyzetet.
- c) Nem, mert a kutya minden veszélyhelyzet kivédésre alkalmas.
28. Forgalmi jelzőlámpánál lehet-e számítani a kutya színlátására?
- a) Igen, biztonsággal,
- b) Igen, de jobb, ha hallás útján a járművek mozgását is figyelemmel kísérjük.
- c) Nem, mert a kutyának rossz a színlátása.
29. Mikor célszerű szabad lámpajelzésnél az áthaladás megkezdése?
- a) Bármikor, mert a keresztező forgalomban résztvevők kötelesek a forgalmi körülményeket is figyelembe venni.
- b) Vak ember részéről észszerűbb mindenképpen a szabad jelzés kezdetének a kivárása.
- c) Várjuk ki a szabad jelzés kezdetét a pánikhelyzet elkerülése végett.
30. Képes-e a kutya két vak ember vezetésére?
- a) Igen, de csak az érdekeltek által jól ismert terepen.
- b) Igen, de csak ha a kutya kiképzése ennek figyelembevételével történik.
- c) Nem, mert a kiképzés egy ember vezetésére történik és a kutya számára két ember vezetése többszörös idegi megterhelést jelent.
31. Hogy helyes az áthaladás vakvezető kutyával kijelölt gyalogátkelőhelyen?
- a) Csak közvetlen segítséggel.
- b) Közvetett segítséggel.
- c) Nincs szükség segítségre.
32. Igénybe vehető-e a mozgólépcső vakvezető kutyával?
- a) Igen, ha a kutya e feladat teljesítésére is kiképzést nyert.
- b) Nem, mert a mozgólépcsőről való lelépés a kutya számára súlyos lábsérülést okozhat.
- c) Kutyával a mozgólépcsőn való közlekedést kerülni kell.
33. Mikor engedhető szabadon a vakvezető kutya?
- a) Bármikor, ha az a kutyára és másokra nem veszélyes.
- b) Bármikor, ha az emberekre és a kutyára nem veszélyes.
- c) Ha arra feltétlenül szükség van, de tiltott helyen soha.
34. Mikor tegyünk a vakvezető kutyára szájkosarat?
- a) Járművön és nyilvános helyen mindenkor.
- b) Mindenütt a közterületen.
- c) Az erre vonatkozó különleges előírások figyelembevételével és akkor, ha azt az adott helyzet megkívánja.
35. Milyen mértékben hagyatkozhat az ember a vakvezető kutyára?
- a) Sokszor járt úton teljes mértékben.
- b) Minden körülmények között célszerűbb a figyelem állandó összpontosítása.
- c) Még közvetlen kísérő esetén is célszerűbb a fokozott figyelem.
36. Milyen hatással vannak a vak ember közlekedésére az időjárási viszonyok?
- a) Még gyakorlott közlekedő esetén is befolyásoló tényezők.
- b) Még látásmaradvány esetén is meghatározók.
- c) A rokkantság mértékével arányosan befolyásoló tényezők.

Ismét volt Budán kutyavásár!

Közelebbről: a Marcibányi téren, április 19-én és 20-án. A változatos program része volt mindkét napon a Vakvezető Kutyaképző Iskola bemutatója.

Igyekeztünk megismertetni — főleg a második napon — szépszájú közönséget a vezetőkutyák munkájával, annak jelentőségével.

Külön hangsúlyt kapott a tájékoztatás arról, hogy az utcán nap mint nap hogyan tudnak hathatós segítséget nyújtani a kutyával közlekedő látássérülteknek.

Nagy érdeklődéssel figyelték az okos állatok munkáját, és egy-egy bravúros problémamegoldás nem egyszer nyíltszíni tapsot aratott.

A bemutatón az iskola teljes személyzete mellett részt vett: Bartha Zsuzsanna Babával, Töröcsik Pál Csibivel, Rostás Mihály Dinával és Nádasdi Sándor Flippivel.

A programot színessé tette a csepeli sportkutya-kiképző iskola két mesterkiképzőjének, Szvetkov Ferencnek és Rondzik Gábornak szereplése őrzővédő kutyáikkal.

A látványt dr. Kováts Zsolt kynológus-szakértő kommentálta, a tőle megszokott érdekfeszítő, elmélyült tudást tükröző és a humorral sem fukarkodó stílusban.

A bemutató a Marcibányi téren levő sportpályán zajlott. Itt építettünk fel egy olyan akadálypályát, amely igyekezett tartalmazni a forgalomban előforduló és a nem látó em-

VASTELEKI PÉTER

Semmi pénzért nem eladó!

bereket veszélyeztető, akadályozó legtöbb olyan elemet, amelyek vezető kutyával elkerülhetők.

Imitáltunk egy kb. 60 m hosszú, derékszögben kétszer megtört járdaszakaszt, amelyen elhelyeztünk lánckorlátokat, székeket, fejjel leverhető lécakadályt, alig kiemelkedő botlító akadályokat, keresztbe állítottunk személyautót, felépítettünk 3—3 lépcsőből, dobogóból és széles pallóból álló átjárót, telepítettünk diszletfalat, valódi ajtóval, valamint bűszmegállót, amelyben autóbuszra szállhatott az, aki sikeresen végigment az akadálypályán.

A bemutató műsora több részre tagozódott. A bevonulás és bemutatkozás után megismertettük a közönséget néhány vizsgálati módszerrel, amelyek segítségével eldönthető, melyik kutya alkalmas vezetőkutyának.

Mutattunk néhány példát arra, hogyan viselkednek a tesztelés alatt a munkakutyának nem alkalmas, a csak őrzővédőnek használható, illetve a vezetőkutyának is alkalmas állatok.

Ezután a vezetőkutyák kiképzésének néhány fázisát mutattuk be, kezdve a fegyelmező kiképzéssel a tankocsizó szakaszon át a kiképző melletti tanulásig.

S végül, a műsornak mintegy koronája képpen, pályára léptek a már kiképzett, a forgalomban nap mint nap dolgozó vezetőkutyák, és gazdáikat egymás után, fölényes biztonsággal vezették végig a számukra alig ismert, akadályokkal alaposan „teleszórt” járdaimitáción. A pálya végén, a buszmegállóban egyenként felszálltak az ott várakozó autóbuszra, amely elegáns ívben a tribün elé kanyarodott, ahol a bemutató résztvevői leszállva felsorakoztak, és elbúcsúztak a lelkesen tapsoló közönségtől.

Úgy érezzük, sikerült képet nyújtjanunk sokak számára arról, mekkora segítség lehet a vezetőkutya a vak emberek számára, hogyan segíthetik a látók az ő közlekedésüket.

Erről győzték meg a nézőket a bemutatón résztvevő, kutyával közlekedő nem látók a pályán, s erről győzik meg az odafigyelő embereket nap mint nap az utcákon.

A vezetőkutya értékét illusztrálja annak a bemutatón résztvevő vaknak a válasza, akihez a bemutató után — lévén kutyavásár — ezzel a kérdéssel fordult egy férfi:

„— Mennyiért adja ezt a szép és okos német juhászku tyát?”

— Uram, ez a kutya semmi pénzért nem eladó!”

A jóindulatú emlőbetegségek

Az emlőrákról szóló cikkem utolsó mondataiban megígértem, hogy egy későbbi alkalommal írok az emlő jóindulatú daganatairól is. Mielőtt erre rátérnék, engedtessek meg, hogy röviden ismertessem az emlő fejlődését.

Az emlő voltaképpen egy mirigyszerv, amely mirigyhámából fejlődik ki. Alapvető funkciója a tejelválasztás. Ez a működés természetesen bonyolult hormonális összjáték keretén belül valósul meg a szaporodás időszakában. Az emlő fejlődése két nagy szakaszra osztható. Az első szakasz a magzati élet egészen a csecsemőkor kb. 3—4. hónapjáig tart. Ez időszak alatt differenciálódnak azok az emlőszövetek, amelyek majd a fejlődés második szakaszában, amely kb. 8—9 éves kor táján kezdődik és nagyjából 16—17 éves kor körül fejeződik be, amelyek ezt az alapvető funkciót végezni tudják. A csecsemőkor emlőjére jellemző az anyai hormonhatás következtében, hogy váladék ürül belőle, ezt boszorkánytejnek is szokták nevezni, ám ez a váladékozás a csecsemőkor első hónapjaira jellemző, de néha még ilyen hosszú ideig sem tart el, ugyanis erre az időre fokozatosan az anyai hormonhatás megszűnik, a csecsemő szervezetéből az anyából a magzati élet során átkerült tejelválasztó hormon kiürül. 9—10 éves kor táján az emlő kötőszöveti és mirigyhámja együtt indul fejlődésnek, amelyet a későbbiekben a zsírszövet megjelenése

követ. Az emlő alakját és nagyságát részben genetikai tényezők, részben a leányra jellemző hormonális alkati viszonyok határozzák meg.

Az emlő keménysége és lágyága a kötőszövet és a zsírszövet, valamint a csatorna-rendszer mirigyállományának arányos viszonyaitól függ. Általában idős korban a hormonhatás csökkenése miatt az emlőmirigy állománya kisebb lesz, és az emlő nagy részét zsírszövet tölti ki. Néha táplálkozási hibák következtében, különösen ha erre alkati tényezők is rásegítenek, fiatalabb nőknél is igen zsirdússá válhat az emlő, ami sajnos kedvező feltételt teremt jóindulatú, de bizonyos esetekben rosszindulatú emlőelváltozások kialakulásához. Az emlő működésére részben a petefészek által termelt kétnemi hormon, részben pedig az agyalapi mirigyben termelődő tejelválasztó hormon, vagy más néven prolactin hat döntően. Ahhoz, hogy a tejelválasztás létrejöjjön, a prolactin fokozott emelkedésére van szükség, amely a terhesség második felében valósul meg. A prolactin-termelés zavara terhességen kívül is előfordulhat, ilyenkor terhesség és szülés nélkül az emlő tejet választ el. Az emlőn normális körülmények között csak a terhesség végén, illetve a szoptatási periódus alatt váladékozik. Más időszakban bármilyen mennyiségű és bármilyen minőségű, vagy bármilyen színű, jellegű váladék ürül, az egy-

értelműen kóros, és sürgős emlővizsgálatot igényel. A pubertáskor táján általában a lányok ritkán panaszkodnak emlőfájdalmakról. A mellfeszülés jelensége elsősorban a mentsruációt megelőző napokra jellemző, ez azonban a vérzés megjelenésével elmúlik. Ha az emlő feszülése egyéb időszakban is jelen van, esetleg az emlő kőkeménnyé és fájdalmassá válik, ezt az állapotot szintén tisztázni kell, lappangó gyulladás, vagy hormonális zavar is előidézheti.

Az emlő leggyakoribb betegsége a gyulladás. Ezt csak a mirigyhám egy jellegzetes elváltozása előzi meg, amely viszont a szoptatási időszakban nem jelentkezik, de erről majd később.

A gyulladás leggyakrabban szoptatásban jelenik meg, amelynek oka a tej pangása az emlő járataiban. A tej megfelelő eltávolításával, az emlő rendszeres kiürítésével ez az állapot elkerülhető. Vannak esetek, amikor a szoptató nő emlőjébe korokozó jut, s ennek következtében jön létre a gyulladás. Bármi is legyen az oka a gyulladásnak, ez mindenképpen kezelendő, mégpedig részben az emlő váladék eltávolításával, részben pedig gyulladáscsökkentő és a kórokozókat pusztító gyógyszerekkel. A gyulladás alatti szoptatás kérdését mindig egyéniileg kell eldönteni.

Fiatal lányoknál néha előfordul a bimbóudvar és a mögötte található tejszatornák kisebb gyulladása. Ez az emlő pirosságával, fájdalmasságával jár, nemegyszer a bimbóból savós,

vagy véres váladék ürül. Ha gyógyszeres úton nem sikerül a gyulladást rövid idő alatt rendezni, akkor sebészi feltárássra kerülhet sor. Ugyanis a tejcsatornák eltömeszlődése súlyos fertőzési helyzethez vezethetne.

A női emlő gyulladását is megelőzi az a kórkép, amelyet a szaknyelv masthopáthyának nevez. Ez a furcsa nevű megbetegedés nehezen fordítható magyarrá. Betű szerinti fordításban „mellbetegséget” jelent, amelynek lényege, hogy az emlő egyes szövetelemei, főleg a mirigyhám a szokottnál érzékenyebben reagál hormon hatásokra, amelynek következtében az emlő gyakran fájdalmassá válik, erőteljesen megduzzad, sőt tapintati képe csomós, mirigyjes jellegűvé is válhat. Ez a kórkép gyógyszerekkel valamelyest befolyásolható, de mindenképpen évente egyszeri ellenőrzést igényel, mert a masthopáthya talaján sajnos kialakulhatnak legtöbbször jóindulatú, de néha rosszindulatú folyamatok is. Ezekben az emlőkben pl. nem ritkán található cysta. Ez olyan tömlős daganat, amely a mirigyhám szélében alakul ki, benne folyadék termelődik, ezért tapintata puha, néha szilvamag, vagy cseresznyemag alakú, legtöbbször fájdalomtalan, bár néha fájdalmassá is válhat. Jól tapintható, műtéttel könnyen eltávolítható. Eltávolítására elsősorban azért van szükség, mert összenyomhatja a tejcsatornákat, és emiatt gyulladást idézhet elő. Tudni kell ugyanis, hogy a tejcsatornák hámja szoptatáson kívüli időszakban is működik, de ekkor az elválasztott

folyadék mennyisége olyan minimális, hogy ez részben a kötőszövetben már eltűnik, részben kiürül a ruhaneműre, de mivel olyan kicsi mennyiségű, így ez gyakorlatilag észrevétlen marad.

Jóindulatú daganatok közé tartozik a rostos kötőszöveti daganat, a fibroma is. Ez az emlő kötőszöveti állományából épül fel, általában piciny, legfeljebb borsónyi, lencsényi, vagy még ennél is kisebb, néha gombostűfejnyi, feltűnően kemény csomócska, amely fájdalomtalan, sajnos sokszor erőteljesen kötődik, összetapad a környezetével. Eltávolítása épp ezért igen fontos. Néha cyszta és fibroma együtt is jelentkezhet az emlőben. Az előzőeknél veszélytelenebb az emlőben olykor előforduló zsírdaganat, a lipóma. Olykor szilvanagyságú, vagy még annál is nagyobb, igen puha tapintatú daganatfelségről van szó, amelynek eltávolítása bár nem sürgős, de azért ajánlatos, mert részben összenyomhatja a tejcsatornákat, részben megnöveli az emlő anyagcseréjét, ami a tejcsatornák hámjának a rovására mehet. A zsírdaganat olykor igen ijesztővé tud válni, ugyanis kiboltosítja az emlőt, a megjelenő tudor és a tapintható elváltozás a beteget többnyire nagyon megijeszti. Ami azonban fontos, hogy a zsírdaganat a környezetével nem kapaszkodik össze, és az emlő bőrén sem csinál ráncosodást, úgynevezett behúzódsági, vagy más néven narancshéj tünetet.

Az emlő vérzéses jelenségei, mint ahogy már az előbb utaltam rá, nagyon komolyan ve-

endők, mivel ezt jó, vagy rosszindulatú daganat épp úgy előidézheti, mint egy lappangó gyulladást jelenség. A tejelválasztás zavaraiiban elsősorban, ha a prolactinszint folyamatosan emelkedett, ma már gyógyszeres lehetőség is van a gyógyításra. A jóindulatú elváltozások kezelésében leggyakoribb megoldás a műtét, de bizonyos esetekben részben a nemi hormonokra ható gyógyszerekkel, részben az emlő mirigyhámjára ható gyógyszerekkel tudunk az állapotot javítani.

Befejezésül, szólnom kell a fogamzásgátló tabletták emlőre gyakorolt hatásairól.

Erre ugyan már az emlőrákról szóló cikkben utaltam, de itt is hangsúlyozom, hogy a fogamzásgátló tabletták a megnövelt hormonszint következtében az emlő mirigyállományára, annak anyagcseréjére gátló módon hat. Ez bizonyos anyagcsere-változásokkal, néha a mirigyhám erősebb duzzanatához vezethet, de olykor ennek talaján, ha nem is gyakran, jóindulatú elváltozások is kialakulhatnak.

Végezetül hadd hívjam fel ismételtelen a figyelmet az emlő rendszeres önvizsgálatára, és az emlőrákszűrés fontosságára. Minden 20 éven felüli nőnek panasz nélkül is egy évben egyszer alaposan át kellene tapintani emlőjét. Így a szakszerű vizsgálat az emlő jóindulatú betegségei is könnyen kiszűrhetőek lennének, ami a korai gyógyítás szempontjából igen fontos.

Megsárgult újságlapok között tallózva

Szövetségünk budapesti székházának előcsarnokába lépve finom művű mellszobor vonja magára a látogató tekintetét. Kissé lemondó, ám határozottságot sugalló férfi arca néz szembe az érkezővel. Horváth Attilának, a századforduló széleskörben ismert, de mégsem kellőképpen elismert vak zeneszerzőjének gondolatokba mélyülő arcával találkozunk mi is minden nap, akik itt dolgozunk és ügyes-bajos dolgaink kapcsán sietve a márványlépcsőn szinte észrevétlen szaladunk el előtte.

De, hát ki is volt Horváth Attila, mit tudunk róla, mit üzen nekünk mai ötveneseknek vagy éppen az utánunk következő, mondjuk huszasoknak-harmincasoknak. Az utóbbiak életében biztosan nem, de talán ennél jóval régebben — ma már alig követhetően — jelenhettek meg írások, visszaemlékezések a maga korában magasan járó csillag pályájáról. Ezekkel a gondolatokkal kopogtattam be a minap Tóth Máriához, szövetségünk Braille Könyvtárának vezetőjéhez régi írások között kutatni, az emlékezés szálaival visszagombolyítani. Az ő segítségével bukkantunk rá a Magyar Dal c. folyóiratnak, a Magyar Dalosszövetség hivatalos lapjának 1926. január 15-én megjelent számára, melyben az alább teljes terjedelmében közreadandó írást találtuk. Mai ismereteink szerint, ez a visszaemlékezés méretét és tartalmát

illetően talán a leghitelesebb és a legteljesebb képet rajzolja meg a nagy magyar romantikus vak zeneszerző életéről, művészetéről.

HORVÁTH ATTILA (1862—1921)

A magyar zenetörténetnek egyik legszebb, megírásra váró fejezetét képezi a világtalan szerzőnek, Horváth Attilának élete és műveinek sora.

A győrszentmártoni eredetű Horváth család I. Ferenc alatt, a XVIII. század 90-es éveiben kapta nemességét. A Horváthok főleg az agrikultúra terén szereztek hazafias érdemeket, s Horváth Antal, a művész édesapja, a Khuen-Héderváriak Szlavóniában fekvő nustári birtokait igazgatja, miután kiszabadult a theresienstadi várfogságból, ahová a szabadságharcban való részvétele miatt került és több évi kemény sánck munkának végzésére ítéltett. Nustáron 1862-ben látta meg a napvilágot a kis Attila, hogy azután egy végzetes szerencsétlenség következtében örök időkre elveszítse látását. A család Nagykőrösre költözik, a kisfiút, aki már 3 éves korában feltűnést keltő biztonsággal játszik parányi hegedűjén, felküldik a Vakok Országos Intézetébe, amelynek kiváló vezetője, Mihálik Szidor, rögtön felfedezi a gyermek rendkívüli zenei **tehetségét**, első oktatásban **részesíti**, itteni

tanulmányai végeztével állami ösztöndíjra ajánlja s így kerül Horváth Bécsbe, a kiváló Labor József, az ugyancsak vak orgonista és zeneszerző vezetése alá, míg zongoratanulmányait a híres Lescheftitzkynél folytatja.

Megismerkedik Brahmszal, Mandyczewskyvel és a német alaposság, a stílus féltékenyen őrzött tisztasága itt fejlődik ki életre szólóan a fiatal magyar művész lelkében. De ha a német romantikus irány, főleg Schumannon és Mendelsshonon keresztül hatni is tudott első műveire, mindazon által vérmérséklete, magyarosan pezsdülő ritmikája, alföldi tájak színes emlékeiben álmódzó képzelete, mindvégig megtartotta hazája hű gyermekének, megóvta a német nehézségtől. Külföldön Bécsben, Berlinben és Drezdában saját műveinek előadásával szerzett dicsőséget a magyar névnek. Bámulattal emlékeznek meg a német lapok arról a fel sem becsülhető technikai készségről, amely Horváthot vaksága ellenére a zongora szuverén urává teszi, óriási emlékezőképességéről, mely zenei gondolatait a feledésbe menéstől megóvjá. Horváth ugyanis műveit egy-egy meghittebb barátjának, vagy képzetesebb tanítványának tollba szokta mondani. Ezért nevezték őt a magyar Miltonnak. Legtehetségesebb tanítványának, Radnai Miklósnak, a Magyar Királyi Operaház igazgatójának kézírásával gyakran találkozunk Horváth kiadatlan műveiben.

Külföldi sikerei, nevét ismeretté tették műveinek leg-

nagyobb része Németországban jelenik meg, több meghívást is kap külföldre, de nem fogadja el. Tehetségét idehaza, a magyar zenekultúra érdekében kívánja érvényesíteni. Hamarosan be kellett látnia, hogy csalódott. Nem méltányolták kellőleg. Egy-egy hangversenye alkalmából azonban szinte égis magasztalja a kritika izmos tehetségét, „amelyet a világtalanság nemhogy elnémitott volna, de fokozott tevékenységre buzdított és — mint a régi idők bárdjaiban — melódiák gazdag forrását fakasztotta benne”. Liszt, Erkel és Volkmann felismerték és nagybecsülték Horváth tehetségét. Volkmann pedig, aki a 80-as években Leypold Kornélné, Pest megyei adófelügyelő neje révén ismerkedett meg vele, tőle telhetőleg támogatta is; sajnos megakadályozta benne a korai halál. Így Horváth mindinkább elzárkózott a külvilág elől, csak családjának és a közel négy évtizeden keresztül a vakok zenei oktatásának szentelve életét. Ki ismeri ma már a hazafias lendületű Zrínyi Ilona nyitányt, a Tavaszi képeket, a Szegedi búzavirágokat, a Virágregét, a Lidércfényt, a Hegedű-, Cselló- és a Királydíjat nyert Zongoraszonátát, a híres Zongoratriót, melyet a háború alatt Prágában játszottak. Mint férfikarok szerzője, Horváth Attila a lap hasábjain jelenik meg először — közel 5 évvel halála után — a nyilvánosság előtt.

Három négyszólamú férfikart írt Reviczky, Szabolcska és Vészi szövegeire.

Dr. Váradi Miklós

ORBÁN JÓZSEF VERSEI

Már annyiszor temettelek...

*Jaj! Kékszöldre vert április,
csoszogó varjú öltönyök.
Az indulat merev tekintet
utat boronáz
tátott szájú nincset
gödörig ringat egy batár.*

*Tudom már. Deszka dong. Vége.
A múlt szorong, amíg temet
hűtlen úrnőt, hűtlen cselédet
— jaj megtanultam —
mind hiába éled,
minden remény ide vezet.*

*Hiába fogtam a kezéd
új Úrhoz álltál kis cseléd,
Orvos nekem kell! Egész-séged
mint követendő
mintát, képet hagytad
rám. — Hittelbe örökséged...*

*Hátat fordított lépteim
neked már meg nem adhatom.
Elzötyögnek a ministránsok
— gyerekkoromból
furcsa mások égtek
bennem — és eltemettelek.*

Jaj be gyöngyen...

A költöző madár
az úton nem rak fészket.
Zilált ágak között
pislogja szét az éjet.

Az út csodáin bámul,
de szíve odabenn
érzi, hogy százszor bámult
csodájuk idegen.

Bármerre is repül
az ösztön visszahajtja,
mert itt olyan a nyár...
... itt költötte az anyja.

Habzsolja bár mohón
a távol messzi kéket,
fiának itt mutatja
példának jót s a szépet.

Szárnyalni itt tanult
és itt tanít repülni,
bölcső-, koporsó-, ének-
házába menekülni.

Hortobágy-melyéki eset

Ahol az Alföld síkja találkozik az éggel, derengeni kezd a sűrű homály. Időtlen-idők óta ismétlődő esemény előtt állok, mégis ünnepélyes a pillanat. Várom az első aranyló napsugarakat. Érkezésüknek biztos jele, hogy a madarak vidám csipogással köszöntik a pirkadatot, s ide, a pusztaságba sodorja a szél a balmazújvárosi nagytemplom hajnali lélekharangját. Mögöttem a Hortobágy-folyó békalencsés vize terpeszkedik. Nem tudja, merre folyjon, ezért csak akkor mozdul, ha kiadós esőt vagy erős szelet kap. Partjának sűrűje közül nádirigó csattogtat. Egy kunkorifarkú vadkacsa suhogó keringés után loccsanva ejti magát a vízre. Langyos szellő szalad végig a folyón, s a pusztán, megzörgeti az ősnádas leveleit és felborzolja a Hortobágy hátát. A városszéli házak felől versenyt kukorékolnak a kakasok. Szorosabbra fogom a puskám szíját.

A természet ébredése fenséges, de ez alkalommal voltak,

amik nem illettek a környezetbe, rontották az áhítatot. Mert először is ott lebegett a vizen hosszú spárgára kötve három fából faragott, kékre-zöldre pingált vadkacsa-utánzat. Csalliknak szánták „valakik” a valódiak számára. Csak úszkáljanak az élők bátran a parthoz, a fakacsák közé, legalább könnyebb lesz őket puszkavégre kapni. Másodszor pedig nem idevaló az a nyolc háziliba, mert ahelyett, hogy tegnap este hazatotyogtak volna a túlparton levő város szélső házaihoz, a biztonságot nyújtó ól gondosan reteszelt ajtaja mögé, kint éjszakáztak a nádasban. Ősi ösztönüknek tetszik a hely, de fehér tollukat nem rejtik a zombék éjszakai zöldje. Végül pedig nem kívánczik ebbe az áhítatba az osonva közeledő vadász és a mellette óvatoskodó vizsla. Semmi szükség rájuk, mégis jönnek, és készülnek elrontani ezt a csodálatos hajnalt, melyben a gondolat szárnyalása szabad, mint a víztükör felett hasító fecske, a lélek tiszt-

Vallomás...

Nyolcvannégy, július,
Budapest.

Itt szembesítenek:
Kérdeznek, élnek.
szállnak, de félnek.
Csak reggel után jön az est
és kiterítenek.

Gyökérkarokkal úz s maraszt
talpamhoz nőtt e föld.

Itt látánk, vérünk
bugyog s nedvünk
itt terem kalászt, amíg
kedvünk
zörget magyar haraszt.

Mert ország-nagy kicsi e föld
és hangomon dobog,
szívemben szól
és tudja jól
messzitől nem fakóbb a zöld
de lángom itt lobog.

Háborúm itt van s itt van
békém.

itt nyitott börtönöm
s a szabadság messzi kékjét
ide plántálom,
hogy reményén itt nőjön az
öröm,
csorduljon szélesen.

ta, mint a langyosodó hajnali levegő, és az egészség mellkast domborító, mint a bölömbika apró keszeggel tömött begye.

A lesipuskás és kutyája egyvonalban áll a nádasban tollászkodó házilibákkal. Nagy csobbanás után égtelen gágogásba, szárnyacsapkodásba kezdenek, mert közójük rontott a vizsla. Gazdája ordítva parancsolgat, de a vadászláz erőt

vesz az eben. Csattogtatja fogait, kapkod a libák után és nem eredménytelenül. De nem ám! Mindig abba a libába mélyesztli fogait, amelyiknek éppen sikerülne az egérút. Száll a fehér toll és világgá repülnek az előbb még gondtalanul úszkáló vadkacsák. A városszél házórzői csahos vonyításba kezdenek, egy eltévedt ürge inaszakadtan kaparja a föld mélyébe vezető lyukat.

Amilyen hirtelen jött a láрма, olyan gyorsan elhal. A vadász sietős léptekkel vonszolja pórázán a vizslát. Olykor lehajol és kapkodva takarítja az eb fehér tollas pofáját. A nádas szélén két testes liba hever életlenül. Társaik a Hortobágy-folyó túlsó partján sántikálva közelítik az első házakat. Mélységesebb a csend a derengés perceinél, mert teremtett élőlény sem maradt a közelben. Az áhítatot porig rombolta a ribillió, de még nincs vége az eseménynek, mert az folytatódik a tanács panaszírodájában.

Az íróasztal mögött ismerős ül: a lesipuskás. Csizma, bőrmellény helyett már fényesre dörzsölt cipő és sötétszürke öltöny elegánskodik rajta, puska helyett pedig golyóstollat szorongat és unott munkaundorral sandít egy fehér papírra. A vendégszéken feketekendős öregasszony adja elő panaszát sóhajtozva:

— Tisztelt elvtárs, csak azért jöttem, hogy hajnalban a Hortobágy-folyó túlsó partján egy vadász úr kutyája két libámat megpocsikolt. A két legszebbiket, elvtárs!

— Borzasztó! Ne mondja, néni!

— Még nem fogtam őket hízóba, de soványan is megérnek egy 100-ast darabonként.

— Szörnyű... És meg tudná nevezni a néni, ki volt az a vadászó úr?

— Meg. Meghát! Az ELVTÁRS vót az az ÚR!

Az írószer nyomban a zseb-

be, két pirosasú 100-as pedig a néni markába kerül.

*

A napfelkelte még akkor is gyönyörű a Hortobágyon, ha azt a vizslák nem értékeli.

Dénes Géza

VAK SZERZŐK ELBESZÉLÉSEI ● GÖNDICS MÁRIA ANNA

Játékszabály nélkül

1.

A történet úgy kezdődött, hogy örültem. Felhívott Gábor, akit az érettségi óta nem láttam. Micsoda meglepetés! Átkiabáltam a fiainak, Attilának, hogy siessen, fejezze be a porszívózást a gyerekszobában és hagyja, hogy Eszter le-törölgessen. Ördögfióka kislányom visitott az örömtől, hogy végre ő is tehet valamit. Gyorsan átöltöztem, kinyitottam a nappaliban az erkélyajtót. Fél óra múlva már idesüt a nap. Milyen lehet Gábor? Tizenöt év mégiscsak nagy idő. Milyennek lát majd engem? Jó lenne ha Péterrel összebarátkoznának, ahogy emlékszem, hasonló a természetük. Aztán én megismerhetném a feleségét és talán... — Állj! — mondtam magamnak figyelmeztetően — már megint előbbre járnak a gondolataim, mint kellene.

Csengettek. Természetesen elsőnek Eszter ért az ajtóhoz. Én nem mozdultam, a lányom majd elintézi a formaságokat.

— Szia, tücsök. Itthon van anyukád?

— Szia. Itthon van, hiszen

az előbb telefonáltál, hogy jössz.

— Neked aztán felvágták a nyelved! Szereted a csokoládét?

— Csak a tejsokit.

— Hány kilót tudsz megenni? Tessék!

— Az Attila is csak a tejsokit szereti.

— Lesz neki is. Bejöhetnek?

— Eszter! — inti a fiam a kislányt — tűnj el! Tessék bemenni a szobába, anyuka is jön már.

Pillanatokig csak nézzük egymást. Illetve csak Gábor néz engem, én meg úgy teszek, mint aki néz. Tudom, hogy nem árurom el magam, az elmúlt évek gyakorlata jó iskola volt nekem. Ha nem beszélne, soha nem ismerném meg. A hangja a régi. Óvatosan nyúlok a virágcsokor után, ne lássa, hogy bizonytalan vagyok. Gondolja csak, hogy inkább túl nyugodt és kényelmes.

— Attila, tedd vízbe a virágot.

— Marcsi! Tudod, mennyire örülök neked?

— Alig várom, hogy leüljünk beszélgetni — mosolygok —

alig tudok valamit a régi barátokról...

— Na, én sem sokat. Rólad is véletlenül hallottam a munkahelyemen, és azonnal tettem is róla, hogy megtaláljalak.

— Hízlgő ez a sietség.

— Anyuci, előveszem a kávékészletet és Attila főz egy kávé, jó? Süteményt is hozok, amit a nagyi süített, abból...

— Micsoda gyerekeid vannak! Hogyan tudtátok így beidomítani őket?

— Ez nem idomítás, hanem nevelés. Talán a te gyerekeid nem ilyen elevenek?

— Az elevenség stimmel, de a segítőkészség nem annyira.

Szinte elmerülök a gondolataimban, néha nem is hallom, Gábor miről beszél. Még az is jó lett volna, ha csak hallgatunk és csendben megisszuk a kávé, beindítom a magnót...

— Marcsi, mire figyelsz te?

— Kicsit elkalandoztam.

— Mintha szomorú lennél.

— Igen, amikor telefonáltál, örültem, most meg egy kicsit bánt, hogy ennyire érzem...

— Mondd csak — sürget és közelebb húzódik hozzám.

— Nincsenek barátaim, társaságom. Mindig csak itthon és itthon.

— Hát a férjed? A munkád? — hangja lágy, megértő.

Mégis észbekapok. Van az életben valami, amiben nem alkuszom. Van, ami csak rám tartozik és a családomra, de mégis ez nekem a kelepce. Ehhez Gábornak nem lehet köze.

— Az a helyzet, hogy a férjem rendes, de nem enged dolgozni.

— Micsoda? — képed előszintén. — Középkori nézetei vannak? Netán féltékeny rád? — hümög — Egyébként nem csodálnám.

— Anyu, kész a kávé! — Attila lép be a tálcával, mögötte Eszter a tejszínhabbal.

— Tölthetek? — kérdi a kicsi lány és én most meg legszívesebben sírva fakadnék. Eszembe jut a szó, amit Gábor használt. Idomítás. Rossz szó, gonosz. Megint hallgatunk. Kétszer is tölt magának, a gyerekek már kimentek, magunk vagyunk.

— Szép a lakásotok, nagyon illik hozzád. — Bölintok, de nem felelek semmit. Hirtelen úgy érzem, mindent megbeszélünk, amit lehetett, ennyi idő után nincs is mit mondanunk egymásnak. Az akkori barátság már nem lehet ugyanaz.

— Marcsi, azért jöttem, hogy beszéljek veled. — Megfogja a kezem. Nem rántom el, fáradt vagyok. Igaza van Péternek, nekem nem való az olyanok barátsága, akiknek teljesen más az életvitelük, mint a miénk. Bizonytalan érzés ez, mert tulajdonképpen a férjem az, aki nem akarja és ő az oka, hogy mindig egyedül vagyok... Ki igazít el engem? A férjem minden munkát magára vállal itthon és örül, ha van valami, amit már én is meg tudok csinálni. Azt mondja, amíg mindjárt kétségbeesek, ha életvidám, egészséges emberek közé megyek, akkor még várunk kell... Azt mondja, majd minden egyszerű lesz és természetes nekem is, csak idő... idő... de mikor, mikor, MIKOR?

Aztán hirtelen belém hasít a rémület. Mit beszél nekem itt Gábor? Mit beszél? Meg kell próbálnom figyelni...

— Marcsi, szólj már valamit, ne nézz így rám — kérlel.

— Mit mondjak? — nyögöm ki.

— Kellett valamit tennem, nem tűrhettem tétlenül, kérlek, értsd meg!

— Megértem.

— Ha nem a te férjed lenne, én akkor is elmentem volna oda... nem akarom elveszíteni a barátságodat, de erről tudnod kell neked is.

— A feleséged és az én férjem — mondom halkán. Nem is kételkedem, egyből elhiszem, hogy igen, igaz. Én ide vagyok bezárva a gyerekekkel és vele, aztán elfogadok tőle mindent, mindent. Már hat éve, hogy robotol mellettem és most amikor már végre én is megtanultam közlekedni, főzni, gyereket ellátni... akkor lenne vége?

— Mit akarsz tenni? — kérdi nyugodtan. Hangjában semmi izgalom, semmi indulat. Megint fogja a kezem.

— Semmit — felelem én is épp olyan nyugodt hangon, ahogy ő beszélt az előbb. De meg vagyok rémülve. Mi lesz velem? Velünk?

— Te tudtad — mondja vádlón — különben nem vennéd ilyen könnyedén.

— Ki mondta, hogy könnyedén veszem? Meglep, ha azt mondom, számítottam rá? Úgy magamban, soha ki nem mondvam...

— De miért? — értetlenkedik — talán nem is fontos neked ez a házasság?

— Ez legyen az én titkom — mondom és azt kívánom, menjen el, menjen el nagyon gyorsan. A férjem megunta az áldozatvállalást, az örökös kötelességet és talán eszébe jutott, hogy fiatal, egészséges és másképpen is élhetne... Borzasztó, de arra hajlok, igazat adjak neki. Egy cseppet sem sajnálom magamat. Az következtet be, amit mindig is vártam, csak nem tudtam, mikor. Nehéz lesz egyedül a gyerekekkel, de Péternek köszönhetem, hogy menni fog minden tovább egyedül is. A gyomromban kő van, talán mégsem olyan természetes, hiába állítom magamnak, hogy számítottam rá. Hiszen mellettem csak unalom volt az élete és biztosan hazudott is, ha nem mondta el, hogy van valaki...

— Álljunk bosszút! — kiáltja Gábor a fülembé. Nevettek, de hallgatom.

— Mi már el is váltunk, de a férjed lelkizik miattad. Inkább hagyott volna dolgozni, most lenne állásod és neki is könnyebb lenne a szabadulás.

— Nofene — csodálkozom — te kész tervvel jöttél ide és eddig a terepet szimatoltad, mi?

— Álljunk bosszút — mondja megint, szinte nyersen.

— Oké — felelem halkán, és ha eddig nem sajnáltam magam, most aztán duplán törnek rám a gondolatok és azt kérdezgetem magamtól, miért, miért, miért?!

Miért csak én vállaljam a nehezét. Egy házasságban minden közös. Péter becsapott, a nő már el is vált, ő meg az időt húzza, hogy kíméljen. Kíméljen? Nyilván lelkiismeret-

furdalása van! Úgy kell neki!

— Marcsi, figyelj már, mert mennem kell.

— Figyelek.

— Ne szólj semmit a férjednek, ha muszáj veszekedned, találj ki akármit, csak ne említsd, amit mondtam. Így lehet csak igazán a miénk az utolsó szó.

— Jó.

— Ugye, nem szereted?

— Nem hát.

— Gondoltam — könnyebbül meg. — Mert olyan klassz a hozzáállásod. Félttem, hogy cirkusolni kezdesz, ha megtudod. De szerencsém volt...

— Mikor látlak?

— Hamarosan jelentkezem.

— Átfogja a vállamat az előszobában és meg is csókolna, ha hagynám. — Mióta nem hordasz szemüveget? — kérdi már az ajtóban búcsúzóul.

— Ó, már hat éve. Nincs rá szükségem.

— Tetszel nekem, még jobban is, mint amikor az iskolában...

— Na menj — tolom ki az ajtón, hogy utána kétségbeesek.

2.

A férjem fel-alá száguldozik a szobában. Egyelőre emészti a hallottakat. Végül levágja magát a fotelbe.

— Te megőrültél, Marcsi — mondja nyomatékkal.

— Lehet, hogy megőrültem, de nem bírom tovább elviselni, hogy mindent te csinálj helyettem. Te engem ne kímélj, te engem ne mentesíts semmi alól! Köszönöm, elég volt!

— Mondom, hogy megőrültél. Először is már hol van az, amikor csak ültél naphosszat azon nyafogva, hogy nem látsz.

— Szóval nyafogtam.

— Ne köss belém mindenáron. Részemről egy percig sem volt áldozat, amit tettem, mindannyiunkért tettem. De már egyedül is boldogulsz itt-hon. A gyerekeket is ellátod rendesen és ahogy főzöl... aki nem ismer, észre sem veszi, hogy nem látsz jól.

— Ne vigasztalj! — csattanok fel.

— Ez nem vigasztalás, ez így van. Olyan magabiztos vagy már mindenben itthon és a közlekedés is egyre inkább... Nekem köszönheted, ezt legálább beláthatnád.

— Éppen erről van szó. Én neked sohasem voltam társ. nem is lehettem az, mert te látsz. Mindent, amit én nem vehetek észre.

— Erről nem tehetek.

— Nem hát. Te idomár! Beidomítottad a gyerekeket is, és amíg más játszik, nekik mindig valami feladatuk van. Munkájuk. Nálunk a milliméter módszer megy és én ezt nem bírom tovább! — már kiabálok.

— Lejjebb a hanggal, Marcsi, akármi is történt veled, ezt azonnal hagyd abba! Ha nem lenne minden ennyire a helyén, akkor te nem találnál meg semmit. Én és a gyerekek meglenénk anélkül is. Méghogy milliméter-módszer! — nevet — tetszik nekem ez a meghatározás és igenis nálunk ez miattad kötelező!

— Gyűlölöm a pontosságodat. a rendedet, mindig a köteles-

ség... így nem lehet élni. Semmi melegség, semmi öröm.

— Beszélj csak, addig én elolvasom az újságokat. De ismétlem, nekem melletted semmi sem volt áldozat, hiába vetted a fejedbe! Ezzel a téma lezárva.

— Gyűlöllek! — kiáltom és az összes újságot leszórom a földre.

— Taposs is rá. Talán megnyugszol.

— Te, hát mi vagyok én neked, tárgy, akit lehet rángatni, akit lehet szidni, belerúgni? Mit ér az az oltári nagy rended, mondd meg, amikor melletted mindenki boldogtalan?

Nem válaszol, olvas. Az indulattól remeg a kezem. Mégis csak meg kéne említenem azt a nőt, azt a másikat.

— Mit ácsorogsz itt? — néz rám hidegen — inkább törölgetniél le.

— Te szadista állat! — sikítom.

A pofont én kapom. Teljes lesz a csend.

3.

Mindig csak várok, magam sem tudom pontosan, mire.

— Marcsikám, itt vagyok, nem tudtam előbb jönni — lép az ágyam mellé Gábor. — Hogy érzed magad? Beszéltem az örvossal...

— Én is.

— Tudod, bocsánatot kell tőled kéreнем. Most hallottam, hogy a szemeddel ennyire... de nem is lehet észrevenni...

— Egy kicsit azért látok és ne hidd, hogy ez bánt engem. Már megszoktam.

— Nem azért, de ha tudom, akkor nem megyek hozzád

csak úgy oda. Vagyis nem mondtam volna meg neked...

— Buta vagy, előbb-utóbb... így nem lehet élni. Semmi melegség, semmi öröm.

— Beszélj csak, addig én elolvasom az újságokat. De ismétlem, nekem melletted semminden kiderül.

— Valóban nem szóltál a férjednek?

— Valóban. Azt akartam, ha menni akar, menjen el akadály nélkül. Ez a házasság nekem így, ahogy van, nem kell.

Aztán, ahogy egyedül maradtam, mindent végiggondoltam. Péter még csak meg sem látogatott a kórházban. Ha ki megyek innen, összecsomagolok és a gyerekekkel együtt Gáborhoz költözöm. Igaz, van bennem egy kis félsz, de tennem kell valamit. Teszek is. Péter pedig legyen boldog ennyi nehez év után mással. Talán sikerül a súlyomat is visszazereznem egy-két hónap alatt. Nagyon megviselt a hazugság, amit önvédelemből mondtam. Mindenki elhitte, hogy könnyedén veszem, ami történt, és azt is, hogy van valaki, aki fontos nekem. Nem szerettem Péterre gondolni. Amikor közöltem vele, hogy válok, hogy van Gábor, úgy nézett rám, hirtelen el is felejtettem, hogy ő az, aki elárult engem.

4.

Akkor akartam lebonyolítani a költözködésünket, amikor Péter külföldre megy. Már az első nap, mert mire is várnék? Felhívtam Gábort, hazaért-e már, de nem vette fel a telefont. Gondoltam, felszaladok hozzá és ott várom meg.

Már az előszobában meghalottam a vidám nevetgélést.

— Ezt neked köszönhetem. Gabika — mondja egy nő — ügyes voltál!

— Nem volt könnyű, de sokat segített, hogy Marcsit én tényleg szeretem.

— Pedig csak leckéztetni akartam azt a vak tyúkot.

— Hogy érted ezt?

— Ugyan, kisfiam! Semmi közöm a férjéhez, olyan az, mint egy jéghegy. Csak a válalatlánál mindenki sajnálja, hogy a felesége miatt minden földi jóból kimarad. Gondoltam, megijesztem egy kicsit a hölgyet...

— Zsuzsa, aljas vagy!

— Tudom. De te is, picim, mert vállaltad a megcsalt férj szerepét. Az alakítás tökéletes volt. Talán hozzád is kéne mennem...

— Átráztál — kiált Gábor felindultan — de én szeretem. hát nem érted!

Óvatosabban mentem ki a lakásból, mint ahogy érkeztem. Rohantam haza és úgy mentem át az úton, hogy vagy elűt valami vagy nem. Pétert ott-hon találtam, csomagolt az útra. Nem szóltam semmit, a lezárt bőröndjeimből kezdtem kiszórni a ruhákat. Szálltak mindenfelé... aztán Péter is segített. Hajnalig tartott, amíg minden visszakerült a helyére. Péter kissé sápadtan hallgatta a mesémet.

— Csak vicc volt... és majdnem...

— De megúsztuk — fejeztem be csendesesen. — Jó volt a végtelen csend, ami következett.

Múzeum látogatók figyelmébe!

A Balaton és a Velencei-tó idegenforgalmának fontos csomópontja Fejér megye székhelye, Székesfehérvár. Nyár idején — a fővároson kívül — kevés olyan város van hazánkban, ahol átutazóként, vendégként annyi sorstárs fordulna meg, mint ebben a történelmi városban. A számos látnivaló közt most arra a ritkaság számba menő gyűjteményre hívnánk fel olvasóink figyelmét, mely a belváros szívében található,

kitűnően megközelíthető, megtekintése maradandó élményt nyújt. A múzeum személyzete mindig rendkívül udvarias, készségesen fogadja sorstársainkat; minden olyan berendezési tárgyval vagy eszközzel, melyekben nem keletkezhet kár, tapintás útján is megismerkedhetünk. 1986 tavaszán Fejér megyei szervezetünk egy csoportja is látogatást tett az ország egyik legrégebbi gyógyszerárában.

FEKETE SAS MÚZEUM

(Székesfehérvár, Március 15. naponta 10—18 óráig.)

A székesfehérvári Fekete Sas patika barokk berendezését a jezsuita faragóműhely 1758-ban készítette el. Patikájuk azonban már korábban is volt. Vanossi Antal, a székesfehérvári építkezések mecénása 1746-ban írja a házfőnöknek, hogy egy németül, magyarul, szlovénül és latinul jól beszélő patikust küld a városba. A rendi tagok névsorában azután fel is fedezhetjük Johannes Maschner apothecarius nevét. 1748-ban őt Hill Mátyás váltotta fel, aki a jezsuita rend feloszlata, 1773 után is megmaradt a patika vezetőjének. A jezsuiták kéziratok története domusában olvashatjuk, hogy 1748-ban elkészült a patika új helyisége. Ez valószínűleg azonos lehetett a rendházépület földszintjén 1774-ig működő gyógyszerár-

ral, amelybe a vevők fából készült lépcsőn mehettek be az utcáról.

1776-ban a rendházba pálos rendi atyák költöztek, de a patika berendezése még korábban árverezésre került. Walter Ferenc, az első világi tulajdonos ekkor szállította át az utca túlsó oldalára, mai helyére a páratlan szépségű bútorzatot.

A régi, XVIII. századi patikák közül a székesfehérvári Fekete Sas működött legtovább eredeti funkciójában. A modern követelményeknek azonban már egyre kevésbé felelt meg. 1971-ben bezárták, s a két évszázad alatt meglehetősen megrökkant berendezést a Képzőművészeti Kivitelező Vállalat szakemberei restaurálták.

A XVII—XVIII. században a magyarországi szerzetesrendek templomaik, rendházaik berendezését többnyire saját asztalos- és faragómestereikkel készítették el. Székesfehérvárott a jezsuiták műhelyén kívül tudunk a karmelita szerzetesek

műhelyéről is, amely a mai szemináriumi templom oltárait, szépen faragott padjait készítette. A jezsuita műhelyben dolgozó, úgynevezett laikus testvérek vezetője Baumgartner Bernát (1701—1773 után) volt, aki 1749-től 1760-ig tartózkodott állandó jelleggel a fehérvári rezidencián. Az ő nevéhez fűződik az oltárok asztalos- és szobrászmunkáinak tervezése és kivitelezése (1750—1758), padjainak faragása (1760) és a sajnos még a XVIII. században elkallódott ebédőberendezés elkészítése is (1759) a kolostor udvari szárnyában álló refektórium számára.

A jezsuita műhelynek nem lehetett szokatlan feladat a világiasabb rendeltetésű patika berendezése sem. Tudjuk, hogy Fehérváron kívül például Győrött és Kőszegen is a helyi jezsuita szerzetesek közül kerültek ki a patika asztalosai, faragóművészei. Baumgartner Bernát fehérvári munkáival mindenképpen kiemelkedő helyen áll kora faragóművészei között. S ez akkor is így van, ha ma már tudjuk, hogy a jezsuita templom sekrestyéjében az európai viszonylatban is kiemelkedő, virtuóz figurális plasztikának nem ő volt a mestere. (A sekrestye bútorai 1764—67 között készültek, amikor Baumgartner már a kolozsvári rendházban élt.)

Az eredeti berendezéssel nagyjából egykorú a felszerelés egy része is. Még a jezsuiták készítették a kiemelkedően szép gyógyszerprést a hozzá tartozó rézmozsárral, s talán az ő idejükből származnak a szépen festett fatégelyek is. 1774-

től a világi tulajdonosok fokozatosan kicserélték, kiegészítették az edényeket. A sasos díszű kenőcsös tégelyek már ebből az időből származnak. Az egykori barokk táraasztalt — melynek sajnos emléke sem maradt fent — a XIX. század első harmadában cserélték fel a mai, empire stílusú, patkó alakú pulttal. Ma már természetesen ez a darab is elválaszthatatlan része a patika történetének, hiszen ez is másfél-száz éve áll már a barokk szekrények között.

A mostani patikamúzeum létrehozását a Gyógyszertári Vállalat és a Fejér megyei Múzeumok összefogásán kívül a Megyei és a Városi Tanács támogatása tette lehetővé. A későbbiekben az Officinát körülölelő helyiségekben gyógyszer-történeti kiállítással kívánjuk bővíteni a múzeumot.

Látogatás a székesfehérvári Alu Múzeumban

Szövetségünk Fejér megyei szervezetének 30 tagú csoportja 1986 februárjában meglátogatta az Alumíniumipari Múzeumot. A kiállítást Kéri Jánosné múzeológus mutatta be sorstársainknak. Elmondta többek között, hogy a tárlat az 1971. évi alumíniumipari kiállítás anyagából állt össze, és lényegében 1976. január 1-től működik, mint önálló múzeum napjainkban is. A gyűjtemény öt részből áll, az első rész négy termet foglal el és az alumíniumipar kezdeti kutatásaitól, az 1860-as évektől kezdve 1963-ig, a Magyar Alumíniumipari Tröszt megalakulásáig mutatja be az iparágat. A kiállítás má-

sodik része a tröszthöz tartozó vállalatok munkáját tárja a látogatók elé, bemutatva a timföldgyártást, az alumíniumkohászatot, a félkész és késztermékeket. A harmadik rész az arcképcsarnok, ahol neves kutatók portréi láthatók. A negyedik rész a készáru-termékeket mutatja be a háztartásban használt edényektől, a hentesek által alkalmazott védőmelvényeken és kesztyűkön keresztül a járműipar különböző alumínium termékeiig. Az ötödik részben a nemzetközi kapcsolatokról kaptunk tájékoztatást egy NDK-beli, egy lengyelországi, egy szovjetunióbéli üzem, ill. intézet munkájáról. Látogatásunk során a kiállításban szereplő dokumentációs anyagok

szövegét a múzeum munkatársa részletesen ismertette. A kiállításon szereplő tárgyak némelyikét — egy Mosonmagyaróvárott 70 évig működő szivattyút, régi kohászati öntőszerszámokat, túskehúzó berendezést, kézi plombaöntő gépet, Farkas Bertalan úrhajós étkeződobozát, a gyár teflon bevonatú edényeit és a Szovjetunióból származó különböző közeteket — magunk is megta-
píntathattuk.

A tárlatvezetés és a kiállítás rendkívüli élményt nyújtott csoportnak, amiért külön is köszönetet mondunk az Alu Múzeum igazgatóságának és Kéri Jánosné tárlatvezetőnek.

Antal József

PÁLFI FERENC

A vakok és a múzeum

Hajdú-Bihari szervezetünk irodájának előadó termében már hatodik éve minden hónap második hétfőjén rendszeresen tartunk előadásokat. Ezek során lassan kialakult egy huszonöt-harminc fős — nyugodtan mondhatjuk — klubtagság, akik szinte kivétel nélkül minden előadáson megjelennek. Egy-egy érdekes témánál ez a szám néha a hatvanat is túlhaladja. Az előadások népszerűségét mi sem bizonyítja jobban, mint hogy a múlt év februárja óta is változatlan a látogatottságuk annak ellenére, hogy hónap elején már nincs bérletosztás, és így kiesett egy lényeges propagandalehetőség.

Előadóként megfordult ná-

lunk a debreceni Déry Múzeum több munkatársa is. Természetesen ők elsősorban szűkebb pátriánkkal kapcsolatos témákat választanak. A múlt év szeptember 9-én azonban Csicsai Károly múzeológus olyan tartalmú előadással lépett fel, amely szélesebb körben is érdeklődésre tarthat számot. Ezen előadás hallgató száma is túl volt a hatvanon. Nevezetesen az évek óta rendkívül sikerrel játszott István, a király című, műfajilag nehezen besorolható színpadi produkcióról beszélt. Természetesen a történész szemével.

Minden történelmi tárgyú alkotás végső soron a mának szól, mindig az utókor számára von

le történelmi tanulságokat. Ez maradéktalanul érvényes az István a királyra is. Szent István királyunk uralkodása és a mai kor közötti párhuzam nyilvánvaló. Mindkét esetben döntő változások történtek a magyarság életében, akkor a nomád pásztorkodásról tértünk át a földművelő életmódra és a hűbéri társadalomra, most a kapitalizmusból léptünk át a szocializmusba. Nemzetünk akkor is, most is nehéz problémákkal küzdött. A szükségszerű társadalmi haladás és a hagyományokhoz való ragaszkodás ellentétei között hanyódtunk akkor és hanyódnak most is. Hazafiak vagyunk-e valójában, ha nemzeti jellegünk megvédése ürügyén elzárkózunk minden külső hatástól? Idegen hatalmaknak való behódolást jelent-e, ha bizonyos dolgokat átveszünk tőlük, sőt esetleg még a segítségüket is igénybe vesszük azok elterjesztésére és megvédelmezésére (akkor Nyugatról, most Keletről?) Igaz, hogy az új elterjesztése nem megy bizonyos erőltetés, erőszak nélkül, de meddig mehetünk el ezen az úton? Mind olyan kérdések, amelyekre választ kell adni, amelyeket nem lehet megkerülni, és a válaszadás bizony erősen meg is oszthatja a nemzetet. Hogy ezek a problémák nem újkeletűek, bizonyítja, hogy már mások is ábrázolták és a maguk módján meg is válaszolták őket (Herceg Ferenc, Kós Károly, Szabó Magda, hogy csak a legjelentősebbeket említsük).

Csicsai Károly az egyes zeneszámok szövegeinek elemzésével pontról pontra mutatta ki a mának szóló utalásokat. Köz-

ben természetesen maguk a zeneszámok is megszólaltak hangszalagról. Szép, tartalmas előadás volt. Megérdemelten aratott őszinte sikert. Valóban siker volt annak ellenére, hogy a hallgatóság nagy része alaposan túl volt a tizenéves koron. Véleményem szerint senkinek sem lesz elvesztett idő, ha rászánja azt a mintegy két órát és ilyen szempontból hallgatja végig a rock-opera felvételét tartalmazó lemezeket, ill. kazettákat.

Ezzel még nem ért véget Csicsai Károly működése. Másfél hónappal az előadás után, október 21-én mintegy tizenöt érdeklődő tagtárs foglalt helyet a Déry Múzeum egyik kisebb előadó termében és kb. egy óra hosszat ismerkedett a Debrecen környéki pásztorok művészeté-

vel, kézbe véve az egyes tárgyakat és közben hallgatva a néprajzos muzeológus szakszerű, élvezetes magyarázatát. Szürke magyar marha szarvából készült kanasztülök, rühzsírtartó, csont löportartó, fából díszesre faragott borotvartartó és néhány karikásostor került egymás után az asztalra. Nagy élvezettel tapogattuk ki a szépen faragott, karcolt díszítéseket. Ezt a rendhagyó múzeumlátogatást is Csicsai Károly szervezte. Debrecenben ez volt az első, de remélhetőleg nem az utolsó ilyen rendezvény mind a múzeum, mind a vakok életében.

Mindezek alapján Csicsai Károly joggal érdemelte ki szövetségünk köszönetét és elismerő oklevelét. Munkájára a jövőben is számítunk.

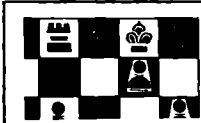
Két hét Harkányban

Tizennégy csodálatos napot töltöttem Harkányban ideális körülmények között.

Mint ismeretes, szövetségünk tavaly szeptembere óta üdülőt bérelt Harkányban, — a Tánccsics utca 3 szám alatt —, ezzel is bővítve tagságunk elég korlátozott pihenési lehetőségeit. A Komárom megyei szervezet és szövetségünk központjának jóvoltából én is beutalót nyerhettem bátyámmal és édesapámmal együtt Harkányba május 2. és 15. között, amiért ezúton is szeretnék köszönetet mondani.

A beutaló kézhezvétele után izgatottan vártuk az indulás napját. Május 2-án Budapesten és Pécsen át hosszadalmas uta-

zással érkeztünk az üdülőhelyre. Itt jegyzem meg, hogy Pécestől Harkányig a 36 km-es utat a vonat hatalmas kerülővel, dombok-völgyek között kanyarogva másfél-két óra alatt teszi meg. Pécestől Harkányig tehát a vasúti közlekedés hosszú és nem kielégítő a ritka járatok miatt sem, az autóbussz-közlekedés azonban gyorsabb és sűrűbb is. A nyaralóba történt megérkezésünkkor a gondnok házaspár: Berkó János és felesége, Erzsike, kedvesen, nagy szeretettel, kitakarított szobával, felhúzott tiszta ágyneművel, egyszóval mindent előkészítve kellemes pihenésünk érdekében, várt minket. Az üdülőben két- és három-

ágyas szobák találhatóak, de pótágyak segítségével ennél többen is alhatnak a szobákban. A társalgóban rádiókészülék, televízió, társasjátékok, a hangoskönyvtár állományában levő magnókazetták, a szövetség által kiadott pontírású és síkírású folyóiratok állnak a beutaltak rendelkezésére. Szólni kell a konyha kitűnő felszereltségéről is, az evőeszköz- és edényellátottság messzemenően kielégítő, az élelmiszerek tárolása, felmelegítése megoldott. Előfizetéses ebédlésre a közeli Bányász Étteremben nyílik lehetőség igen kulturált körülmények között, de ételhardóval az ebédet az üdülőbe is el lehet hozni és ott elfogyasztani.

A gyógyfürdőjéről híres Harkányt, azt hiszem, nem kell külön bemutatni az olvasóknak. A mélyből feltörő 62 C fokos gyógyvizet 1823-ban árokásó munkások fedezték fel. Hamarosan rájöttek a szakemberek arra, hogy a kénes melegvíz izületi bántalmak, ideggyulladások és idült női betegségek gyógyítására mily nagy hatással van. Azóta a Dél-Baranya megyei község kiépült, évente az üdülni vágyók százazreit fogadja, két gyógyvizet medencéje télen is üzemel és ma már hazánk idegenforgalmi települései között igen előkelő helyet foglal el.

Aki Harkányban tölti pihenőnapjait, érdemes ellátogatnia néhány közeli nevezetesebb helyre is. Baranya megye hazánk legdélibb országrésze, a Mecsek déli oldalán terül el. Jellemző, hogy itt a napi középhőmérséklet két-három fok-

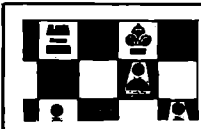
kal mindig magasabb az országos átlagnál. Mi elsőként Pécsset kerestük fel, Baranya megye székhelyét. Múltját a régészek hatvan-nyolcvanezer évre becsülik. Kétezer évvel ezelőtt a római birodalomban Sophya-ne néven már sűrűn lakott település volt, Pannónia fontos kereskedelmi és közúti csomópontjaként tartották nyilván. Nagy Lajos király itt alapította Magyarország első egyetemét 1361-ben. Pécs mai központja a Széchenyi tér, ahonnan 12 út indul ki a város minden irányába. Mi megnéztük először a székesegyházat, amely egy nagyon szép, négytornyú, impozáns, régi épület; az 1040-es években kezdték el építeni, a századok folyamán többszöri átalakításon ment keresztül, mai formáját 1891-ben kapta. A templomban látható történelmi és mitológiai freskókat Lotz Károly és Székely Bertalan festette, de híres a templom orgonája is.

A műemlékek között két dzsámit is felfedezhettünk pécsi sétánk során. Ezek a török korból származó imahelyek megismertetnek bennünket az akkori szertartásokkal, szokásokkal. A törökök a magukkal hozott kis imaszőnyegükön leborulva, kelet felé fordulva végezték el szertartásukat és mondták el imájukat. A dzsámi udvaráról a minaretet is megcsodálhattuk. Egyébként a Széchenyi téren szinte mindegyik épület műemlék jellegű, nevezetesebb még az Eozin kút, az Irgalmasság temploma és a Zsolnay kerámiákból rendezett kiállítás. Gyönyörű kilátás tárul elénk, ha felmegyünk a Mi-

sina-tetőre vagy a tévétoronyba. A Mecsek legmagasabb pontja a Pécsről mintegy 18 km-re fekvő Zengő, de ennek magassága is alig haladja meg a 700 métert.

Üdülésünk egy másik napján Siklóra látogattunk el, ahol a várat tekintettük meg. Oklevél először 1297-ben tesz említést a létesítményről. A várat a XIII. századtól a XVIII. századig többször átépítették. Ezalatt az idő alatt egymás után több család is birtokolta. Többek között a Gara, majd később a Batthyány család is. A vár börtönében Zsigmond király is raboskodott. Villány a szőlőtermesztés egyik központja, amely több száz éves múltra tekint vissza. E helyen a bormúzeumot érdemes felkeresni, amely elsősorban Teleki Zsigmond szőlőtermesztő és bortermelő mester tevékenységét mutatja be a látogatóknak különböző dokumentumok és oklevelek tükrében. A múzeum pincéjében a kádármunkához nélkülözhetetlen szerszámokat, eszközöket, valamint a mesterség relikviáit, a fahordókat mutatják be a nézelődni vágyó kirándulóknak, a legkisebbektől a legnagyobbakig.

A Harkánytól nem messze fekvő Máriagyűd zarándokhely, melynek nevezetessége a kéttornyú templom, ezt II. Géza kezdte el építeni 1148-ban. A templom volt törökkézen, majd görögkeleti, később református templomként tartották nyilván és csak ezután építették újra át katolikussá. A reánk maradt egyházi írások Máriagyűdöt csodatévő helynek tartják, ezért meg ma is sokan keresik fel e

nevezetes települést. A templomtól nem messze hangulatos pinceborozó várja a vendégeket.

Ezeket a kirándulásokat mi a magunk elhatározásából, egyénileg tettük meg. Kétségtelenül többet ért volna, ha szervezeten, idegenvezetővel látogatunk el a nevezetesebb helyekre, de úgy érzem, így is maradandó élményt nyújtottak számunkra a kiruccansáok.

A nyaralás többi napját természetesen mi is fürdéssel, úszással, napozással töltöttük el.

Egyik nap kedves vendégek érkeztek az üdülőbe: Dr. Bódi István főtítká, valamint két munkatársa, Gerdelics Ferenc és Nyúl Győző főelőadók. A szövetség vezetői tájékoztak

az üdülő helyzetéről, a zavartalan működésről, elbeszélgetve a gondnok házaspárral és a beutaltakkal.

Gyorsan elrepült a 14 nap és nekünk fájó szívvel kellett búcsút vennünk új barátainktól, valamint a kedves gondnok házaspártól és Harkánytól.

Beszámolómat úgy kezdtem, hogy csodálatos két hetet töltöttünk Harkányban idilli körülmények között, ehhez hozzájárult a kedvező időjárás, a barátságos üdülőtársak, a gondnok házaspár mindent kielégítő figyelmessége és a környezet varázsa.

Végezetül javasolom kedves tagtársainknak, hogy az üdülőt feltétlenül látó kíséreléssel vegyék igénybe.

Várvölgyi János

LAK ISTVÁN

Tavaszi kirándulások

A Wesselényi Sportkör turista szakosztálya 1986 április végén háromnapos nyugat-dunántúli, május 10-én pedig egy napos járszági kirándulást szervezett.

26-án, szombaton reggel volt az indulás. A Csatornázási Művek nagyon kedvező térítés ellenében bocsátotta a kirándulók rendelkezésére autóbuzsát, amelyet Farkas Ferenc, a vállalat dolgozója vezetett. Idegenvezetőnk Péczkáné Kovács Mária volt, aki részletes, értékes ismertetést tartott a látnivalókról, nevezetességekről. A Balaton déli partja mentén a dél-előtti órákban érkezünk Keszthelyre. Mivel Keszthelyről és

kirándulásunk néhány más nagyon régen olvashattunk.

Keszthelyen a Festetics Kastélyba mentünk. Ott a kastélymúzeum egy részében állították ki azt a vadászati gyűjteményt, amelyet Windisgraetz Ferenc József herceg hazánkra hagyományozott. A herceg 1901—1984 között élt, egyik öse Ferenc József császár, a másik pedig Alfred Windisgraetz osztrák hadvezér volt. A vadászati gyűjtemény adományozója magyarországi mezőgazdasági főiskolákon szerzett diplomát: mezőgazdász, kutató, tudós volt, majd a vadászat vált fő szenvedélyévé. Először a Kárpát-medencében, majd Afriká-

ban, Ázsiában vadászott. Vadászszákmányaiból hatalmas gyűjteményt állított össze. A herceg a hazánk iránti hálából és szeretetből adományozta országunknak gyűjteményét. Az igen gazdag és nagyértékű anyagnak a keszthelyi múzeum adott otthont. A múzeum tárlatvezetője részletesen bemutatta az ez év tavaszán kiállított vadászszákmányt.

Az adományozott gyűjtemény 273 darabból áll. Ebből ottlétünk idején 98 vadászati szákmány volt látható, köztük tigrisek, medvék, kafferbivaly, gepárd (a gyors futó, eléri az óránkénti 120 km-es sebességet), állati bőrök, szarvas agancsok, elefántagyar, amely 2 m hosszú, 50 kg súlyú és ezüsből készült lánccal van felfüggesztve. Windischgraetz Ferenc József gyűjteménye közt több, világviszonylatban is első helyen álló trófea van. Nagy élményt jelentett e gazdag gyűjtemény megtekintése és a róla szóló kiváló ismertetés.

Délután a Szombathelytől délnyugatra levő Ják községbe érkezünk. E környéken helyezkedtek el az egykori Ják család birtokai, amelynek központja ebben a községben volt. Jákon van Árpád-kori művésztünk Európa-szerte ismert alkotása, a háromhajós, két homlokzati tornyos bazilika. A jáki bencés apátságot, amelynek román stílusú temploma egyik leghíresebb műemlékünk, a falunak is nevet adó Ják nemzetségbeli Nagy Márton ispán alapította 1214 után. Az 1526-ban felszentelt monumentális templom lenyűgözi a látogatót. Az épület homlokzatán súlyos,

érintett településéről a közel-múltban jelent meg részletes leírás lapunkban, ezért most csak azokról a helyekről szól a krónika, amelyekről még újságunkban nem, vagy esetleg kösisakkal fedett toronypár emelkedik, amelyeket a mellék-hajók fölé építettek, így a toronyaljakkal is tudták növelni a templom belső terét. A toronyok közti oromzatot ikerablakok és egyszerű rózsablak töri át. Kiemelkedő szépségű a nyugati oldalon levő főbejárat, a félköríves, befelé fokozatosan szűkülő, ún. oszlop bélletes kapuzat. A rézsüs kapu oszlopaít és pillérsarkait geometrikus motívumok, indafonatok díszítik. A kapuépítmény külső falán lépcsőzetesen emelkedő, oszlopokkal elválasztott fülkékben, középen Krisztus és mellette mindkét oldalon öt apostol szobra látható. A még hiányzó két apostol szobra már a toronyok homlokzatára került. Belépve a kapun, hatalmas templombelső tárult elénk. Csodálatra méltók a tér kiegyensúlyozott arányai, finom faragású szobrai, XIII. századi freskói. A templom nagyarányú restaurálása századunk első éveiben volt. Szent György nevét viseli a hatalmas alkotás, amely egykor a Ják család temploma volt. Mellette áll a Szent Jakab kápolna, amely a középkori község plébániatemploma volt. E nagyértékű műemlékegyüttes létrehozása az Árpád-kori bencéseknek köszönhető.

Este Szombathelyre érkezünk. Ott volt kirándulásunk mindkét éjszakájának szálláshelye. Vacsora után sokáig sé-

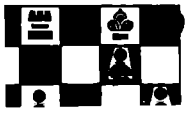
táltunk. Nyugat-Magyarország gazdag múltú szép városában.

Másnap reggel az osztrák határ mentén levő Velem községbe utaztunk. Szelíd dombok, erdők, rétek, szántóföldek váltogatták egymást. Hamarosan megérkeztünk a Kőszeg-hegység alján levő, nagyon szép fekvésű kb. 400 lakosú faluba. Velem határában, az Alpok alján a Szent Vid-hegyen már régóta folynak az ásatások az őskori város helyén. Az 1890-es évekre nyúlik vissza az egykori település kutatása. Mikey Kálmán kőszegi régész volt ennek a kezdeményezője. 1926-ig folytatta az ásatásokat és sok-sok jelentős leletet feltárt ebből az emberkéz formálta teraszos hegyoldalból. Mikey megállapította, hogy Közép-Európa legrégebbi, legjelentősebb városát tárta fel. A város i. e., kb. ezer évvel ezelőtt épült, és csaknem ezer éven át állt fenn. A nagyon szép fekvésű település jelentős ipari, kereskedelmi és kulturális központként működött. Igen sok bronzból készült eszköz, és kerémia tárgy került elő a feltárások során. Az eszközök, tárgyak sokaságából azok nagymennyiségű előállítására következtek. A Szent Vid-hegy alatt, a velemi síkságon haladt el a borostyánkő útvonal, amely az Adriai- és a Keleti-tengert kötötte össze. Az útvonal nemcsak a termékeket, hanem a kultúrát is közvetítette, hiszen délről északra terjesztette a fémmegmunkálást, a földművelést és az ideológiát is. A velemi ősi városra is nagy hatással volt az útvonal közelsége. A településnek kb.

1000 lakosa volt. A teraszos hegyoldalt sűrűn, U-alakban, utcásan telepítették be a házak. A házak között kőből épített vízlevezető árok volt. A városka lakóházai mellett az ipari negyedet is feltárták. A hegy tetején állt az ún. fellegvár. Az ősi település lakói már vályogtéglából és kőből építettek házaikat, amelyek közelében istállók, magtárak voltak. A feltárások nyomán a már említett tárgyak mellett a szövés, fonás eszközei is előkerültek.

A népvándorlás hullámai fokozatosan érintették a várost. Először i. e. a VIII. században a szkíták elődei, a primmerek, majd a III. századtól kezdve a kelták érik el a helységet. A rómaiak hódítása után, az i. sz. első években fokozatosan elpusztul ez az egykori település. A feltárások színhelyére nem mentünk el, hiszen ott jelenleg is folynak a néhány éve ismét elkezdődött ásatások.

Először a Velemi Népművészeti Műhelyrendszert kerestük fel. Ez az alkotótelep a Vas megyei Művelődési és Ifjúsági Központ támogatásával először a vasi fafaragók építették fel első közös otthonukat és műhelyüket 1980-ban. Ebben a FaFaragó Házban a tájegység népi építészeti hagyományait elevenítették fel a mesterek. A fafaragók a Szerdahely patakra egy új fedeles fahidat építettek, amelyen át bementünk a telepre. Ott az egyik épületben részletes ismerttetést halottunk a népművészeti alkotótelepről. 1980-ban a fafaragók, népi textilesek, szalma- és vesszőfonók, ková-

csok, bőrösök, kerámikusok bevonásával létrejött a velemi népművészeti telep. 1981-ben elkészült a fatárolóépszin, a műhelyrendszert övező játékpark. Később felépült a kovács- és a fazekasműhely is. A kialakult műhelyrendszer elősegíti a népi kismesterségek iránti érdeklődőknek a mestersegbeli ismeretek megszerzését és gyakorlását. A folyamatosan épülő műhelyrendszer közművelődési, idegenforgalmi és környezetvédelmi célokat szolgál. Az a törekvésük, hogy a népi használati tárgyakat előállító műhelyrendszer kiemelt képzési központja Velemben alakuljon ki. Ez év nyaratól kezdve már kulturális rendezvények, folklór napok is lesznek a községben. Az értékes ismertető után végig jártuk a telepet. Bementünk az egyik házba, amelyben az állandóan ottélők és a hétvégéken érkezők is laknak. A ház valamilyeni bútora, berendezése a telepen készült. A helyiségeket kandalóból fűtik. Egyszerűen faragott asztalokat, székeket láttunk. Kézbe vettünk néhány helyben készült tárgyat: finom tapintású gyapjúból készült takarót, cserépedényeket, szalmából fonott kosarat. A kovácsműhelyben elbeszélgettünk egy mesterrel, aki sok kisebb-nagyobb eszközt állít elő. Az udvaron megcsodáltunk néhány fából faragott remek, élethű szobrot: fejkendős idős nénit, egy családot, egy juhászt lábánál kisbáránnyal. A játékparkban még hintáztunk is egy kicsit. Maradandó élményt jelent, hogy meglátogathattuk ezt a népművészeti alkotóhelyet.

Ezután a meredeken emelkedő úton felmentünk az 568 m magasan levő Szent Vid-kápolnához, amely 1896-ban épült. Utunkon elmentünk a már említett ősi várost feltáró ásátások mellett.

Délután Bük községbe utaztunk. A település híres gyógyfürdője igen látogatott hely. A kiváló gyógyhatású vízben, az egyik szabadtéri medencében, igen meleg, napos időben egy jót fürödtünk.

A harmadik napon reggeli után Csemeszkopács falucskába mentünk. Megnéztük a kis templomot, amely román stílusban épült. Onnan Sümegre utaztunk. Az 1984-ben várossá nyilvánított településen felsétáltunk a várba, majd elmentünk a plébániatemplomba, ahol Anton Maulbertsch híres freskóit csodálhattuk meg.

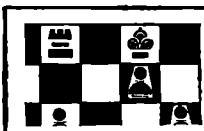
A délutáni órákban érkezünk meg az április végi, szép napos, nyárias melegben lezajlott, háromnapos, élményekben gazdag, jól sikerült országjárásról.

Május 10-én szombaton egy napos kiránduláson a Jászságban jártunk. Erre az alkalomra az Egészségügyi Minisztérium díjmentesen bocsátotta rendelkezésünkre autóbuszát, amelyet Kéber István vezetett. Idegenvezetőnk, dr. Szikya Lászlóné Joli néni, a tőle megszokott kedvességgel, figyelemmel, kitűnően látta el feladatát.

Nagykátán, Jászberényen, Hevesen keresztül a délelőtti órákban érkezünk meg Kiskörére. E Heves megyei község mellett készült el 1973-ban a Tisza II. Vízlépcső. Bementünk az üzem négyemeletes fő-

épületébe, amelyben műszaki berendezések, irodák és egyéb helyiségek vannak. Az épület előcsarnokában térképek, ábrák láthatók a létesítmény rendszeréről. Az egyik ábrán tapintással is érzékelhettük a tározótó nagyságát, partjának vonulatát. Ennek megismerése után Majoros László szolgálatvezető részletesen ismertette a vízlépcső építésének körülményeit, történetét, jelentőségét.

A vízlépcső és öntözőrendszer az ország csapadékban legszegényebb vidékét látja el vízzel a nyári időszakban. E környék ipara, mezőgazdasága igen sok vizet használ fel. A nagy vízigény tette szükségessé, hogy a folyónak ezen a szakaszán épüljön meg a Tisza II. Vízlépcső. Ennek munkálatai 1966 őszén kezdődtek el. Először a talajmunkákat végezték el, amelynek során húszmillió köbméter földet mozgattak meg. A létesítményhez annyi betont és vasbetont használtak fel, amennyi egy kisváros felépítéséhez elegendő lett volna. E munkálatokkal együtt haladt a csatornák építése, köztük a jászsági és a nagy-kunsági főcsatorna létesítése. A vízlépcső és öntözőrendszer megépítése 33 milliárd Ft-ba került. A duzzasztómű elkészítésével egy 33 km hosszú, átlagosan 4 km széles mesterséges tavat alakítottak ki. A Tisza vizének visszafogásával a folyó szintje kb. 3,5–4 m-t emelkedett. Ez által a Tisza felső szakaszát 120 km hosszúságban tették biztonságosan hajózhatóvá. Jelentős az erőmű energiatermelése, amely 103 millió kilowattóra áramot

állít elő évente főleg a csúcsgyógyászati időszakban. A kialakított mesterséges tó nagy vízfelülete kedvező lehetőséget nyújt a vízi sportok kedvelőinek és a horgászoknak. A partok mentén fokozatosan alakul ki az üdülőövezet.

A Tisza II. Vízlépcső négy főrészből áll: energiatermelő-, duzzasztómű-, hajózsilip-, és az ártéri duzzasztó rendszer. A kisköreihez hasonló létesítmény a folyón Tiszalök mellett épült meg 1954-ben. A tiszalöki rendszerhez is erőmű, duzzasztómű és zsilipmű tartozik. Az ottani létesítmény a Felső-Tisza szeszélyes vízjárását egyenlítő ki. Tiszalöknél indul ki a Keleti főcsatorna, amely 108 km hosszú és Bakonszeg községnél éri el a Berettyót. Ez a csatorna viszi el a Tisza éltető vizét az alföldi száraz területekre.

Az ismertető után bementünk a vezérlő terembe, ahonnan a duzzasztóművet irányítják. Felmentünk a teraszra is, onnan meglehetősen szemlélni a létesítményt és a tájat. Ezután lejöttünk az épületből és átmentünk a kb. 120 m hosszú üzemi hídon. Ennek a hídnek négy zsilipkapuja van, ezek egyenkénti szélessége 25 m. Felmentünk a híd túlsó végén levő zsilipelőházba, amelynek legfelső szintjén, kb. 20 m magasságban van az irányítóterem. Ebben a teremben van a zsilipelést irányító berendezés. A zsilipelés azt jelenti, hogy a zsilipkamrában a hajó haladási irányának megfelelően, növelik vagy csökkentik a víz magasságát. A zsilipkamrában biztonsággal áthaladhatnak a 82 m hosszúságig, 12 m

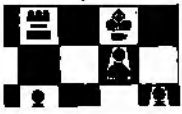
szélességig, és az 1350 t súlyig terjedő hajók is. Ottlétünkkor a bennünket kalauzoló szolgálatvezető egy uszály áthaladását irányította a zsilipen a vezérlőasztalról. Majoros László igazán készségesen, figyelmesen vezetett végig bennünket az említett részeken. Jól érthetően, részletesen ismertette velünk e nagyjelentőségű létesítményt. Türelemmel, szívesen válaszolt kérdéseinkre, ezek közül néhányat válaszaiból idézünk: „A csongrádi vízlépcső hasonló lesz mint a miénk, de azt még nem tudjuk, hogy ott mikor kezdődnek meg a munkálatok. A csapadék mennyisége nem növekedett a környéken, annak ellenére sem, hogy itt egy 127 km² nagyságú hatalmas vízfelület keletkezett. A víz nyomását teljes biztonsággal állják a létesítmény rendszerei és gátjai, amelyek 9,5 m magas vízoszlopot is meg tudnak tartani. Az itteni üzemnek összesen 270 dolgozója van. Kisköre nagyközségben 4700, az üzem kis lakótelepén 400 lakos él.”

Kisköréről Jászberénybe utaztunk. Útközben áthaladtunk a 10 000 lakosú Jászapáti nagyközségen. E helység barokk stílusú templomának freskóit a község szülöttje Vágó Pál (1853—1928) festőművész készítette. Jászapátiban született Rácz Aladár (1886—1958) kiváló cimbalomművészünk is. Ebéd után Jászberényben rövid városnézés, majd múzeumlátogatás következett.

A 35 000 lakosú Jászberény a Duna—Tisza köze északi részének központja. Kezdetől fogva a Jászság legnépesebb helyége ez a Zagyva-parti te-

lepülés. A jászok arab eredetűek, a kunokkal együtt menekültek ide a tatárok elől hazánk területére. A tatárjárás után IV. Béla király telepítette le őket erre a tájra. A letelepedés fejében felvették a kereszténységet, ennek ellenében kiváltságokat kaptak az uralkodótól. A jászok és kunok kiváltságait Károly Róbert erősítette meg 1323-ban. Ettől az időponttól kezdve kialakult a jász-kun hármás (Jászság, Kis- és Nagy-kunság) kerület. E Jász-Kun Kerület székhelye Jászberény volt. A török időkben a helység, 1565-től kezdve, ún. khász város, amely közvetlenül a szultán birtoka volt és ez viszonylagos védelmet jelentett számára. Ez a kiváltságos helyzet kedvezően hatott a település fejlődésére, a környékről elmenekült lakosság is védelmet talált itt. Jászberényt 1715-ben az ország hatodik legnépesebb városaként tartották nyilván. A település a múlt század első felében erőteljesen fejlődött, városiasodott. A XIX. század második felében kiépült vasúti főútvonalak elkerülték Jászberényt. 1876-ban megszüntették az önálló Jász-Kun Kerületet, Szolnok megyéhez csatolták. Az említett megyéhez kapcsolt területek székhelye pedig Szolnok lett. Mindezek kedvezőtlenül hatottak Jászberény további fejlődésére. A város életében csak 1945 után következett be nagyarányú, gyors fejlődés. Új üzemei közül 1952 óta készíti termékeit: hűtőszekrényeket, háztartási edényeket a Hűtőgépgyár.

A város műemlékei között igen jelentős a késő gótikus

stílusú ferences templom. Jászberény legjelentősebb kulturális intézményei: a Zirzen Janka Tanítóképző Főiskola, a múzeum, két gimnázium és a zeneiskola. Zirzen Janka (1824—1904) a magyarországi tanítónő- és óvónőképzés megszervezője Jászberényben született. Ugyancsak e város született a következő két ki-

váló személyiség is: Déryné Széppataki Róza (1793—1872) a vándorszínészet korának legnépszerűbb színésznője, az első magyar operaénekesnő. Székely Mihály (1901—1963) kiváló operaénekes, századunk egyik legnagyobb magyar énekművésze, szólamában, a baszszusban nemzetközi viszonylatban is előkelő helyet foglalt

JÁK

el az énekművészek sorában.

Séta után a Jász Múzeumba mentünk. Az intézmény tárlatvezetője bemutatta a múzeumot, beszélt az ott látható kiállításokról. Vidéken az első múzeumok között alakult meg a jászberényi is. Ennek a múzeumnak országos hírű kincse a „Lehel kürtje”. A kürtnek másolatát elkészítették gipszből, amelynek formája, díszítése azonos az eredetiével, így a kürt kiképzését jól érzékelhetjük a kézbevett másolatról. A

VELEM

tárlatvezető a kürtől és a hozzá fűződő hagyományról elmondta: „Múzeumunk nevezetessége a Lehel kürtje. A kürtöt elefántagyardból faragták, kb. a IX. század végén. Bizánci eredetű, a rajta levő, finoman faragott ábrákból, díszítményekből (állatfigurák, mutatóvanyosok, a játékokra jeltadó császári kéz) arra lehet következtetni, hogy cirkuszi játékok

SÜMEG

céljára használták először. A kürt valamilyen módon a kalandozó magyarokhoz került. 955-ben Augsburgnál a német császár csapatai legyőzték hódító őseinket. A két vezért, Bulcsut és Lehelt halálra ítélték. Itt kapcsolódik a kürt történetéhez a tulajdonképpeni Lehel monda. E szerint Lehel utolsó kívánsága, hogy még egyszer megszólaltathassa kürtjét. De ő nem fúj bele, hanem fejbevágtatta vele a császárt, aki szörnyet halt. A kürtön látható csorbulás az akkori hatalmas ütéskeletkezés. A kürt hollétét sokáig homály fedte. A XVII. században Jászfényszaru község határában szántáskor került elő. Ezután Jászberényben a nagytemplom falára helyezték el. A későbbi kutatások során vetődött csak fel, hogy ez lehetett Lehel kürtje, amiről nagyon sokat és sokan írtak. A kürt Jászberény szimbólumává vált. Vele együtt Lehel vezér kultusza is kialakult. Róla nevezték el a város 1767-ben alapított gimnázium-

mát, de tér, üzem és hűtőszekrény is viseli a nevét”.

Ezután sorra jártuk a múzeum termeit. Legnevezetesebb a jászok, kunok életét bemutató gyűjtemény. A helytörténeti anyag mellett igen sok dokumentum található, köztük a Jász Múzeum alapító levele 1874-ből. Értékes, változatos a néprajzi kiállítás, különösen a szücsök életét bemutató anyag. Hiszen valaha Jászberényben sok szücszmester dolgozott, köztük egy ideig Móra Ferenc édesapja is, aki ebben a városban született. Egy teremben Székely Mihály bútorai, jelmezei, tárgyai, a róla készült fotók és írások őrzik nagy énekesünk emlékét. Egy másik teremben a hűtőgépgyár termékei láthatók.

A nem mindennapi látvány nyújtotta emlék élményével az esti órákban érkezünk haza. A kirándulások végén Hirth Ignác, szakosztályunk vezetője köszönetet mondott az idegenvezetőknek, a gépkocsivezetőknek és mindazoknak, akik utazásaink sikerét elősegítették.

műsorunkat. A hangversenyen megszólaltak Bach, Händel, Kodály énekkari művei. Sansz-kij Ulibka c. műve nagy sikert aratott Zsolnai László és Magyar Csaba 8. osztályos tanulók zongorakíséretével. Három reneszánsz kórusművet is előadtunk, mivel Gyuri bácsi nagyon szereti őket. A szólísták viszonylag jól szerepeltek, Hegedüs István Mozart C-dúr szonatinájának 3. tételét, Németh Attila Gegyike Miniatűr-jét, Zsolnai László Bach E-dúr kisprelúdiumát, Magyar Csaba pedig Bach C-moll kétszólamú invencióját és Mendelssohn Fonódalát játszotta. A zongoradarabok között Seiber Mátyás Chariscája aratott sikert. A műsor végén a két kórus egyesült. Először Késmárkyné Borbély Judit vezényletével Lóránt István: Békét a földnek c. kórusműve, majd Késmárky György dirigálásában Liszt Magyar ünnepi dala szólalt meg. A már kissé fáradt közönség óriási ovációval fogadta ezt a nagyon kedves gesztust. A hangverseny után az iskola igazgatója intézett hozzánk néhány szeretetteljes, köszönő szót. Ezután az udvaron nagyon finom süteményekkel — melyeket a vendéglátó gyermekek szülei készítettek — és szörppel láttak vendégül minket.

Beszélgetések kezdődtek a két iskola tanulói között, mindenki nagyon jól érezte magát. Nagy búcsúzkodások közepette este fél 8 körül elköszöntünk egymástól és visszatértünk iskolánkba.

Másnap fél 3 órákor a nevelőotthonok gálaműsorán vet-

Szerepléseink

A Vakok Általános Iskolájának és Nevelőotthonának Vegyeskórusa meghívást kapott a Kosciuszko Tádé utcai Zenei Általános Iskolába május 14-ére.

Nagy lelkesedéssel készülünk a hangversenyre. Az énekkart Késmárky György, a szólístákat Varró Attila tanította be. 14-én déli 12 órákor indultunk az intézet elől autóbusszal. Ott először főpróbát

tartottunk. A műsor 5 órákor kezdődött. Elsőnek a helyi kórus karnagya köszöntött minket. Ezután három énekkari darab következett a házigazdák tolmácsolásában. Szép hanggal, érthető szövegmondással énekeltek. A legjobban a 3. szám tetszett, a „Kicsi gőzös” című. A kis énekesek erre egy igazi vastapsot kaptak.

Ezután következett a helycsere, megkezdtük kb. 1 órás

tünk részt. Ez a rendezvény a Kaffka Margit Gimnáziumban zajlott le. Fellépett a Zamárdi, az Aga utcai, valamint a Róbert Nevelőotthon kórusa is, két fúvós zenekar is megszólalt. Az Aga utcaiak zárták a műsort, az ő „rezesbandájuk” csodálatosan játszott. A mi

énekkarunk 4 kórusművet énekelt. Közreműködött még Magyar Csaba a Mendelssohn-művel és Bartók Medvetáncával, a szünet után pedig felcsendült a Charioca.

Köszönettel tartozunk mindenkinek, hogy szerepelhettünk.
8/a osztályosok

nevelőotthonok részére meghírdetett seregszemlére.

A nevelőotthonok művészeti bemutatóján a kisdobosok Arany János A fülemile címűt mutatták be, s a zsűri versének dramatizált változarány oklevéllel jutalmazta produkciójukat.

A prózamondók versenyében Kalányos Mónika 2. o. kisdobos indult és ezüst oklevéllel gyarapította intézetünk gyűjteményét.

Táncos lábú lányaink Timár Zoltánné (Ági néni) irányításával addig ropták a táncot, míg sikerült bronz minősítést kapniuk. Büszkéek vagyunk kisdobosainkra és Gődény Edit nevelőtanárra, aki nagy lelkesedéssel, hozzáértéssel irányította felkészülésüket.

A diákotthonok közötti bemutatón iskolánk színjátszói vettek részt Papp Gizella tanárnő vezetésével; a rangos vetélkedőn Kiss Anna Dömötörkor c. népi játékkal elnyerték a zsűri tetszését és ezüst oklevelét. Igaz, voltak nálunk jobbak is. A Hortobágyi Diákotthon színjátszói sokéves tapasztalat, versenyzői rutín birtokában megelőztek minket. IM azonban nem csüggedtünk. Tanulni nem szégyen másoktól. Ez az elv vezette nevelőotthonunk igazgatóhelyettesét — Maya nénit —, amikor úgy döntött, hogy a győztes csapatot meghívja intézetünkbe műsoruk bemutatására.

Bizonyára jól fogunk szórakozni azon a délutánon is, mint ahogy történt a házi színtársulat előadásán.

Ederné Iván Mária
tanár

Halló itt Debrecen

Tudósítás a Gyengénlátók Általános Iskolájából és Nevelőotthonából

Úttörőkörökben közismert a tavaszi hónapok programbősége. A forradalmi ifjúsági napok rendezvényeire való felkészülés heteken át leköti az ifjúsági s a velük foglalkozó felnőttek erejét.

Igy volt ez nálunk is. Hosszú ideig tartó hallgatásunk mögött azonban nagyon komoly, szorgalmas munka húzódott meg, s kiemelkedő sikerek születtek.

Április 3-án nemcsak hazánk felszabadulásának 41. évfordulójáról emlékeztünk meg, hanem az Úttörő Szövetség itteni új tagjai is letették fogadalmukat. A „legnagyobbak” pedig ünnepélyes keretek között vehették át első személyi igazolványukat.

Hagyomány intézetünkben a Hajdú-Bihar megyei nevelőotthonok közötti sakkbajnokság lebonyolítása. Így történt ez ebben az évben is. Igaz, a meghirdetett versenyágakban nem értünk el dobogós helyezést, de nagyon sokat tanultunk az ellenfél játékból. Reméljük a tapasztalatcsere során szerzett ismereteket növendékeink kamatoztatni fogják a következő alkalommal. A jó szervezésért, a technikai feladatok lebonyolításáért Szigeti János tanár urat és sakkszakköreiket, valamint intézetünk nevelőotthonát illeti köszönet.

Ez idő alatt nem tétlenkedtek a népi tánc, a színjátszás kedvelői sem. Lelkesen készültek valamennyien a diák- és

FLE 1010 típusú televíziós olvasókészülék

Az FLE 1010 típusú televíziós olvasókészülék bármely sík, felülről megvilágítható felület letapogatására szolgál az alkalmazott televíziós technikai berendezésekben, különösen az FB 4 009 típusú televíziós írókészülékkel együtt, író és olvasó segédeszközként látássérültek számára.

Az FLE 1010 típus asztalra állítható és az alábbi egységeket tartalmazza:

- televíziós kamera,
- motoros működésű, változtatható gyújtótávolságú objektív,
- vízszintesen két irányban mozgatható keresztasztal,
- megvilágító berendezés,
- kezelőelemek az objektívhoz és a hálózati kapcsoláshoz.

Az alábbiak jellemzik az FLE 1010 típus működését:

- a felület részletekben való letapogatása,
- a részletek nagyságának fokozatok nélküli beállítása az objektív gyújtótávolságának változtatásával,
- a letapogatott képrészlet 5—25-szörös nagyítása, ha 65 cm képcsóatlójú televíziós írókészüléken olvassuk le,
- a leolvasandó lap optimális beállítása a keresztasztallal,
- a kerekasztal könnyű mozgathatósága a szöveg sorirányában (x-tengely) golyóscsapágyakkal,
- nehezített mozgathatóság a sorokra merőlegesen (y-tengely) siklócsapágyakkal, ez biztosítja a kiválasztott sor betartását a sorirányban való mozgáskor.

NDK propaganda anyagból fordította: Pálfi Ferenc

Budapesti tagtársaink figyelmébe!

A Boy Szállítási és Szolgáltató Leányvállalat szocialista brigádjai térítés nélkül lebonyolítják Nagybudapest területén a Vakok és Gyengénlátók Országos Szövetsége tagjainak költöztetését. A költözködés csak lakcímváltozással járó bútormozgatást jelent.

Az ügyintézés a szövetségen keresztül történik. Igényeiket a 210-440 sz. telefonon, Orliczki János elvtársnál szíveskedjenek bejelenteni.

A Békés megyében élő sors-társak részére pontírás-olvasás tanítását vállalom díjtalanul minden szerdán és csütörtökön délután 14—16 óráig. Címem: Sütő Klára, Tótkomlós, Lenin u. 48. 5940.

Megismerkednék házasság céljából gyengénlátó, józan-életű, otthonát szerető intelligens férfival. Én 58 éves, gyengénlátó alacsony termetű, özvegy asszony vagyok. Szívesen megosztanám magányomat hasonló sorsú férfival. Címem: Ág Lajosné, Balatonalmádi, Rákóczi u. 34. 8220.

Szobát bérelne Budapesten vak vagy gyengénlátó házaspárnál (gyermekes vagy idős is lehet) — olyan vidéki vak sors-társ, aki a fővárosban egyedül közlekedik. A válaszlevelekben árajánlatot kér, megegyezés céljából előzetesen felutazik. Cím: Bogyó Károly, Csökmő, Kossuth út 135. 4145.

Eladó egy RA 4324 S típusú 2×12 Wattos sztereo luxus szuper rádiókészülék a hozzátartozó 2 db 15 Wattos hangszóróval. Érdeklődni lehet egész nap a 370-206-os telefonon.

Ötvenes, kellemes megjelenésű, arányosan teltalakú, kreatív, monogám, sorstárs író-nő ezúton keresi élet- és segítőtársát, hasonló hiányosságú és adottságú, olyan gyengénlátó, káros szenvedélyektől mentes, sokoldalú, művelt, érzelemgazdag, rendezett élelvitelű, művészeti érdeklődésű,

finomlelkű 60 év körüli férfi személyében, aki kölcsönös szimpátia esetén életcélnak is tekintené közös élelvitelüket, alkotásaikat saját budai, zöldövezetben lévő otthonában... „*Similis simili gaudet*” jeligére kéri a leveleket a szerkesztőségbe.

40 éves, 165 cm magas, nagyon keveset látó, székesfehérvári lakással rendelkező, megfelelő anyagi körülmények között élő sorstárs házasság céljából megismerkedne 35—42 év közötti gyengénlátó vagy látá-Leveleket „Együtt talán könnyebb lesz” jeligére kér a szerkesztőségbe.

A VAKOK ÉS GYENGÉNLTÁK ORSZÁGOS SZÖVETSÉGÉNEK
FOLYÓIRATA

FŐSZERKESZTŐ: DR. JÁKSÓ LÁSZLÓ

FELELŐS KIADÓ: DR. BÓDI ISTVÁN FŐTITKÁR

SZERKESZTŐ: BARNÁ ZOLTÁN

MŰSZAKI SZERKESZTŐ: ORBÁN JÓZSEF

FOTÓ: LÉVAI ATTILA

KIADÓHIVATAL: BUDAPEST XIV., MÁJUS 1. ÚT 47. TEL.: 210-440

60 3748 Pátria Nyomda — Felelős vezető: Vass Sándor vezérigazgató
ISSN 0209—6765

Tartalom :

A Vakok Világa c. folyóirat állandó rovatvezetőinek neve, a rovatok címe:

Dénes József: Sport rovat

Dr. Falvai Ferenc: Jogi rovat

Barna Zoltán: Zenei rovat

Gerdelics Ferenc: Közlekedési rovat

Seres Gáborné: Kulturális rovat

Kuminka Györgyné: Úttörő rovat

Seres Gáborné: Női rovat

Dr. Jáksó László: Politikai rovat

Kiss János: Egészségügyi rovat

<i>Gerdelics Ferenc</i> :	TUDÓSÍTÁS	1
<i>Daru Gerőné</i> :	A BÉKE NEMZETKÖZI ÉVE ÉS A VAKÜGY	2
<i>Dr. Bódi István</i> :	RÖVID ÁTTEKINTÉS A MAGYAR BÉKEMOZGALOM TÖRTÉNETÉRŐL	3
	MEGYEI SZERVEZETEINK ÉLETÉBŐL	4
<i>Bartha Zsuzsanna</i> :	EZ AZ ÉV IS JÓL KEZDŐDÖTT	4
<i>Gerdelics Ferenc</i> :	KÖZLEKEDÉSI ROVAT	5
<i>Vasteleki Péter</i> :	SEMMI PÉNZÉRT NEM ELADÓ	6
<i>Kiss János</i> :	TÖRÖDJÜNK TÖBBET EGÉSZSÉGÜNKKEL! A JOINDULATÚ EMLŐBETEGSÉGEK	8
<i>Barna Zoltán</i> :	ZENEI ROVAT HORVÁTH ATTILA	10
<i>Orbán József</i> :	MÁR ANNYISZOR TEMETTELEK, JA BE GYÖNGYEN... VALLOMÁS — VERSEK	11
<i>Dénes Géza</i> :	HORTOBÁGY-MELLYÉKI ESET	12
<i>Göndics Mária Anna</i> :	VAK SZERZŐK ELBESZÉLÉSEI JÁTÉKSZABÁLY NÉLKÜL...	13
<i>Antal József</i> :	FEKETE SAS MÚZEUM LÁTOGATÁS A SZÉKESFEHÉRVÁRI ALU MÚZEUMBAN	17
<i>Lak István</i> :	A VAKOK ÉS A MÚZEUM	18
<i>Várvölgyi János</i> :	KÉT HÉT HARKÁNYBAN	19
<i>Pálfi Ferenc</i> :	TAVASZI KIRÁNDULÁSOK	21
<i>Kuminka Györgyné</i> :	ÚTTÖRŐROVAT	26
<i>Éderné Iván Mária</i> :	HALLÓ! ITT DEBRECEN!	27
<i>Pálfi Ferenc</i> :	FLE 1010 TÍPUSÚ TELEVÍZIÓS OLVASÓKÉSZÜLÉK BUDAPESTI TAGTÁRSAINK FIGYELMÉBE! HIRDETÉSEK	28

10 féle
teából válogathat

